

Ehitusseadustiku ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse (riigikaitse ehitiste planeerimise ja ehitamise kiirendamine) eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase seadusega muudetakse ehitusseadustikku, ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadust, halduskohtumenetluse seadustikku, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimise seadust, keskkonnaseadustiku üldosa seadust, keskkonnatasude seadust, looduskaitse seadust, maakatastriseadust, metsaseadust ning planeerimisseadust. Muudatuste eesmärk on kiirendada selliste ehitiste planeerimist ja ehitamist, mille eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine.

Praegu kehtivad seadused, eelkõige planeerimist, ehitust, keskkonna- ja looduskaitset ning kohtumenetlust reguleerivad seadused, sobituvad pigem riigikaitse ehitiste kavandamisega tavatingimustes, arvestamata praegust julgeolekuolukorda, mis eeldab riigikaitseks vajalike ehitiste ehitamist kiirendatud korras.

Kokkuvõttes takistavad kiiret menetlust eelkõige järgmised kehtivate regulatsioonide nõuded:

- mitme-etapilised planeerimismenetlused (mh asukoha eelvalik, detailne lahendus ja keskkonnamõju strateegiline hindamine, mis on omakorda mitme-etapiline menetlus, koosnedes keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi *KSH*) programmist, esimese etapi aruandest ja *KSH* aruandest);
- lubade menetlused, ilma milleta ei ole võimalik ehitustegevusega alustada (ehitusluba, metsateatist);
- ulatuslik avalikkuse kaasamine menetlustesse, sealhulgas keskkonnamõju (strateegilisel) hindamisel, asukoha valikul, lubade menetlustes (ehitusluba, kasutusluba);
- võimalus kõikides menetlusetappides tehtud otsused kohtus eraldi vaidlustada, muu hulgas on keskkonda puudutavates asjades võimalik esitada kaebust avaliku huvi kaitseks ja igas kohtumenetluse etapis on võimalik korduvalt esitada esialgse õiguskaitse taotlust.

Vältimaks riigikaitse ehitiste puhul viivitusi, mis võivad saada määravaks riigikaitse eesmärgi tagamisel, muudetakse kehtivat regulatsiooni selliselt, et sellise ehitise kavandamisel ja ehitamisel, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine, jääb vahele mitmest etapist koosnev planeerimismenetlus ning lihtsustuvad kõnesoleva ehitise ehitamiseks vajalikud teised protsessid. Lisaks kiirendatakse riigikaitse ehitist puudutava kohtuasja kohtumenetlust. Kõnesolevad muudatused tehakse planeerimist, ehitamist, keskkonnakaitset ning kohtumenetlust reguleerivatesse seadustesse.

Eelnõuga vähendatakse bürokraatiat ja osaliselt haldus- või töökoormust, mis on seotud selliste ehitiste ehitamise ja planeerimisega, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine, sest kaotatakse kohustus läbida planeerimisprotsess ning vähendatakse keskkonnamõju hindamise kohustust. Eelnõu puudutab kohtute töökorraldust ja võib teatud perioodil kohtute koormust suurendada, sest riigikaitse ehitistega seotud kohtuvaidlused tuleb lahendada

eelisjärjekorras ning mitte pikema kui nelja kuu jooksul alates kaebuse esitamisest. Teisalt piiratakse esialgse õiguskaitse esitamise võimalust muul alusel kui enda õiguste kaitseks, mis vähendab eeldatavasti kohtute koormust.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu on koostanud Kaitseministeeriumi õigusosakond koostöös Justiits- ja Digiministeeriumi, Kliimaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Siseministeeriumi ametnikega. Eelnõu menetlemise eest vastutab Kaitseministeeriumi õigusosakonna juhataja Kristel Urke (kristel.urke@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Luisa Keelelahenduste eesti keele vanemtoimetaja Helen Noormägi (helen.noormagi@luisa.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud ühegi muu menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõukohase seadusega muudetakse järgmiste seaduste redaktsioone:

ehitusseadustik - RT I, 21.11.2025, 13;

ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadus - RT I, 21.11.2025, 3;

halduskohtumenetluse seadustik - RT I, 08.07.2025, 14;

keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimise seadus - RT I, 08.07.2025, 58;

keskkonnaseadustiku üldosa seadus - RT I, 08.07.2025, 68;

keskkonnatasude seadus - RT I, 08.07.2025, 46;

looduskaitse seadus - RT I, 12.07.2025, 18;

maakatastriseadus - RT I, 12.07.2025, 19;

metsaseadus - RT I, 19.12.2024, 6;

planeerimisseadus - RT I, 08.07.2025, 37.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on kiirendada selliste riigikaitseks vajalike ehitiste kavandamist ja ehitamist, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine. Eelnõu pakilisus tuleneb julgeolekuolukorrast meie regioonis, sealhulgas liitlaste vastuvõtmise ja kaitseplaanide praktilise rakendatavuse tagamisega seotud vajadustest, samuti tarvidusest kindlustada Eestis Kaitseväge vajaduste rahuldamiseks vajalik tootmine, väljaõppevõimalused jm. Tegemist on riigi jaoks oluliste riigikaitsehuvide tagamiseks vajaliku eelnõuga, mis Euroopa Liidu toimimise lepingu¹ (edaspidi *ELTL*) artikli 346 kohaselt võimaldab liikmesriigil kehtestada erandeid ka Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) õiguse kohaldamisel.

Vabariigi Valitsuse 20. novembri 2025. a kabinetinõupidamisel otsustas Vabariigi Valitsus, et Kaitseministeeriumil tuleb koostöös Justiits- ja Digiministeeriumi, Kliimaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ning Siseministeeriumiga välja töötada vastavate seaduste muutmise seaduse eelnõu (riigikaitse jaoks oluliste ehitiste ehitamise kiirendamine) 4. detsembriks 2025. Seega on seaduseelnõu põhjendatult kiireloomuline, mistõttu ei ole sellele eelnenud väljatöötamiskavatsust (Vabariigi Valitsuse 22. novembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punkt 1).

¹ [EUR-Lex - 12016ME/TXT - EN - EUR-Lex](#)

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 11 paragrahvist, millest esimesega muudetakse ehitusseadustikku (edaspidi *EhS*), teisega ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadust (edaspidi *EhSRS*), kolmandaga halduskohtumenetluse seadustikku (edaspidi *HKMS*), neljandaga keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadust (edaspidi *KeHJS*), viiendaga keskkonnaseadustiku üldosa seadust (edaspidi *KeÜS*), kuuendaga keskkonnatasude seadust (edaspidi *KeTS*), seitsmendaga looduskaitse seadust (edaspidi *LKS*), kaheksandaga maakatastriseadust (edaspidi *MaaKatS*), üheksandaga metsaseadust (edaspidi *MS*), kümnendaga planeerimisseadust (edaspidi *PlanS*) ning üheteistkümnendas paragrahvis sätestatakse seaduse jõustumise aeg.

Paragrahviga 1 muudetakse EhS-i, mille § 115 lõikes 1¹ tehakse õigusselguse huvides terminoloogiline muudatus, milles täpsustatakse, et sõna „julgeolek“ (*security*) hõlmab terminit „riigikaitse“ (*defence*). Terminoloogiline muudatus lähtub Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/52/EL, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 124, 25.04.2014, lk 1–18) (edaspidi *direktiiv 2014/52/EL*) grammatilisest sõnastusest. Direktiiv 2014/52/EL ja Euroopa Komisjoni 2019/C 386/05 teatis (ELT, 14.11.2019, lk 12-20) (edaspidi *Euroopa Komisjoni 2019/C 386/05 teatis*), millega EhS § 115 lg 1¹ seondub, lähtuvad erandi puhul terminist „kaitse“ (*defence*), mistõttu on erinevate tõlgenduste vältimiseks vaja täpsustada, et julgeolek hõlmab selles kontekstis ka sõjalist riigikaitset. Kasutatud on „sõjalise riigikaitse“ mõistet, kuna „riigikaitse“ võib hõlmata laia riigikaitse kontseptsiooni mõttes palju laiemaid valdkondi kui vaid sõjaline riigikaitse.

Paragrahviga 2 muudetakse EhSRS-i.

EhSRS-i lisatakse rakendussäte, mille kohaselt planeeringud, mis on algatatud enne eelnõukohase PlanS § 2 lõigete 2¹ ja 2³ jõustumist, menetletakse lõpuni vastavalt PlanS-le.

Rakendussätte lisamine EhSRS-i on vajalik selleks, et tagada õiguskindlus käimasolevate planeeringute osas. Kõik enne eelnõukohase seaduse jõustumist algatatud planeeringud menetletakse lõpuni vastavalt hetkel kehtivatele PlanS-i sätetele. See tähendab, et kui eelnõukohase PlanS § 2 lõikes 2¹ või 2³ nimetatud ehitise osas on algatatud planeering, mis on hetkel pooleli, siis antud sätte alusel planeeringu menetlust ei lõpetata, vaid see viiakse lõpuni kuni kehtestamiseni. Pooleliolevad riigikaitse ehitisi puudutavad planeeringud on näiteks Soodla riigi eriplaneering ja kehtivat Pärnu linna üldplaneeringut muutev Saugamõisa detailplaneering.

Paragrahviga 3 muudetakse HKMS-i.

HKMS § 44 lõikes 2 on sätestatud, et muul eesmärgil, sealhulgas teise isiku õiguse või avaliku huvi kaitseks, võib isik kohtusse pöörduda vaid seaduses sätestatud juhul. HKMS § 249 lõikes 1 on sätestatud, et kohus võib kaebaja põhjendatud taotluse alusel või omal algatusel teha igas menetlusstaadiumis määruse kaebaja õiguste esialgse kaitse kohta, kui vastasel juhul võib kaebaja õiguste kaitse kohtuotsusega osutuda oluliselt raskendatuks või võimatuks. Kui seadus annab isikule õiguse esitada halduskohtule kaebus muul alusel kui enda õiguste kaitseks, võib esialgset õiguskaitset kohaldada, kui vastasel juhul võib kaebuse eesmärgi saavutamine kohtuotsusega osutuda oluliselt raskendatuks või võimatuks.

Arvukad kohtuvaidlused ja korduvad esialgse õiguskaitse taotlused

Kehtivate seaduste järgi on võimalik nii planeerimis- kui ka ehitusmenetluses kuni ehitise kasutusele võtmiseni vaidlustada umbes viit haldusakti:

- planeeringu kehtestamine;
- projekteerimistingimused;
- ehitusluba/ehitusteatis;
- kasutusluba/kasutusteatis;
- metsateatised.

Lisaks on iga kaebusega võimalik esitada esialgse õiguskaitse (edaspidi *EÕK*) taotlus. See teeb kokku vähemalt kümme vaidlust ühe ehitise kohta. Kui kohtuvaidluses läbitakse kõik kolm kohtuastet, võib kaebuse esitamisest kuni kohtulahendi jõustumiseni kuluda keskmiselt umbes viis aastat. Olenevalt kohtuvaidlusest võib see aeg aga olla ka pikem. Riigikaitse seisukohalt oluliste ehitiste vaatevinklist seavad nii arvukad ja pikad kohtuvaidlused ning võimalus, et igas kohtumenetluse etapis võidakse kohaldada *EÕK*-d, mis peatab kõik ehitamisega seotud tegevused, ohtu riigikaitse tõhusa tagamise eesmärgi. Võib juhtuda, et kohtuvaidluste tulemusena ei täida riigikaitseks vajalikud ehitised enam (täielikult) oma eesmärki ja riigi huvid saavad pöördumatult kahjustatud.

KeÜS § 30 lõige 1 sätestab, et isik, kelle õigust on rikutud, sealhulgas õigust tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, võib esitada vaide haldusorganile või kaebuse halduskohtusse. KeÜS-s keskkonnaorganisatsioonidele kaebeõiguse andmise ajendiks on Århusi konventsioon, millest tulenevalt on vastav kaebeõigus kehtestatud ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 126, 28.01.2012, lk 1-21) (edaspidi *direktiiv 2011/92/EL*) (artikkel 11 lg 1).

Viimaste riigikaitse seisukohast oluliste projektide (Nursipalu harjutusvälja laiendamine, kaitsetööstuspargi riigi eriplaneering, Kaitseväe varustuslaod) puhul on kohtuvaidlused taandunud peamiselt keskkonnaküsimustele nii avaliku huvi kaitseks kui ka subjektiivse õiguse kaitseks.

Olulisemad käimasolevad riigikaitsevaldkonna kohtuvaidlused on järgmised:

- Nursipalu harjutusvälja (edaspidi ka *HV*) laiendamine, II kohtuastmes.
- Nursipalu HV teed (metsateatised teede raadamiseks), III kohtuastme menetlusse võtmise ootel, *EÕK* on osaliselt kohaldatud. Uued metsateatised on I kohtuastmes.
- Kaitsetööstuspargi riigi eriplaneering, I kohtuastmes. Praegu *EÕK*-d kohaldatud ei ole.
- Kaitseväe varustuslaod (Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti ehituslubade ja ehitusteatiste vaidlus), I kohtuastmes, kus on kolm korda taotletud *EÕK*-d ja need on käinud II astmeni välja.
- Kaitseväe varustuslaod (kaks Keskkonnaameti metsateatiste vaidlust), I kohtuastmes. *EÕK*-d kohaldatai, kuid õiguskaitse lõppes, kui ehituslubade vaidluses II kohtuaste *EÕK*-d ei kohaldanud.
- Rõuge valla vastu esitatud kaebus seoses Nursipalu HV-l öisel ajal laskmise lubamisega, I kohtuastmes.

Kõikides eelnimetatud kohtuvaidlustes on taotletud *EÕK*-d (muu hulgas avaliku huvi kaitseks) ja kohati ühes kohtuastmes korduvalt. See koormab põhjendamatult nii kohtuid kui ka haldusorganeid, kes on vastustajad ja kaasatud haldusorganid. Tuleb arvestada, et ühtegi tegevust ei ole võimalik täie kindlusega lõpuni viia, kui kohtuvaidluses võib igal hetkel kohaldada *EÕK*-d ehk tegevuse peatada.

Kohtumenetluse venimine

HKMS § 126 lõikes 2 on sätestatud, et kui seaduses ei ole sätestatud tähtaega, vaatab kohus asja läbi mõistliku aja jooksul. Samas vaatab kohus HKMS § 126 lõike 3 järgi rahvusvahelise kaitse asja ja ajutise konkurentsijärelevameetme peale esitatud kaebuse läbi eelisjärjekorras ning ka hankeasjades on erisus, mille kohaselt vaadatakse hankeasi halduskohtus läbi 45 päeva jooksul kaebuse esitamisest arvates (HKMS § 275 lg 2), kuid riigikaitse vaatevinklist oluliste kohtuvaidluste kohta sellist eelisjärjekorda sätestatud ei ole ega ole sätestatud ka kohtumenetluse maksimumtähtaega. Seega vaadatakse riigikaitse jaoks olulised kohtuasjad läbi tavapärasest mõistlikku tähtaega järgides. Arvestades kohtute ülekoormatust, võib see venitada kohtuvaidlused ühes astmes mitme aasta pikkuseks. Kui läbitakse kolm kohtuastet, tuleb lõpliku kohtulahendini jõudmiseks üldiselt arvestada vähemalt viie aastaga. Selline menetlusaeg võib seada ohtu riigi julgeoleku (eriti olukorras, kui menetluse ajaks on kohaldatud ka esialgset õiguskaitset).

Eeltoodud selgitustele tuginedes tehakse eelnõu §-ga 3 HKMS-s järgmised muudatused.

Eelnõu § 3 punktiga 1 täiendatakse HKMS § 126 lõikega 4 ning nähakse ette, et riigikaitse ehitisega seotud asja lahendab kohus eelisjärjekorras ja mitte pikema aja kui nelja kuu jooksul. Siinkohal on mõeldud riigikaitse ehitisi, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine. Kohtuvaidlus võib puudutada mis tahes aspekti seoses riigikaitse ehitisega, st vaidluse all võib olla nii ehitise planeerimine, ehitamine, ehitise ehitamiseks vajalik metsa raadamine, Vabariigi Valitsuse otsus, millega ehitisele on jäetud PlanS kohaldamata vms. Kuna riigikaitse ehitised, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine, on oma riigikaitse eesmärgi tõttu riigi jaoks prioriteet, on põhjendatud nendega seotud vaidluste lahendamine eelisjärjekorras sarnaselt juba kehtivas HKMS § 126 lõikes 3 sätestatud eranditega. Maksimaalse neljakuulise tähtaja määramisel on juhindutud põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse § 13 lõikest 1, mille kohaselt on samuti kohtule põhiseaduslikkuse järelevalve asjas sätestatud maksimaalne neljakuuline tähtaeg asja lahendamiseks. Eelnõuga nähakse ette tingimus, et põhjendatud juhul võib menetlust pikendada maksimaalselt kahe kuu võrra. Arvestades riigikaitse ehitistega seotud vaidluste kiire lahendamise kriitilist vajadust riigikaitse eesmärkide täitmiseks, tuleks sellist menetluse pikendamist kasutada üksnes erandjuhtudel, näiteks kohtuniku pikaajalise haigestumise, kohtuvaidluse erakordse keerukuse või mahukuse korral. Üldjuhul ei peaks pikendamise vajadus selguma alles menetluse lõppfaasis.

Menetlusele maksimaalse tähtaja seadmine vähendab ühtlasi kohtuvaidluse poolte kohtukulusid, kuna pikema kohtuvaidlusega kaasnevad enamasti suuremad kulud.

Eelnõu § 3 punktiga 2 piiratakse muu kui enda õiguste kaitset puudutavates vaidlustes EÕK taotluse esitamise õigust. Põhiseaduse (edaspidi PS) § 15 lõike 1 esimeses lauses on sätestatud, et igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. EÕK on selle õiguse oluline osa, võimaldades tagada kohtuliku kaitse tõhususe. Arvestades, et avaliku huvi kaitset puudutavates vaidlustes puudub konkreetne isik, kelle subjektiivseid õigusi võib olla avaliku võimu tegevus rikkunud, ei ole põhiseadusega vastuolus lähenemine, mille järgi avalikes huvides esitatud kaebuste puhul piiratakse võimalust esitada mitu korda EÕK taotlust. Kehtivat laia kaebeõigust kasutatakse kohati üsna valimatult ning ka pahatahtlikul ja venitamise eesmärgil. Kehtiva HKMS § 249 lõike 1 järgi võib EÕK taotluse esitada kohtule igas menetlusstaadiumis ja põhimõtteliselt korduvalt, kui asjaolud muutuvad. Eelnõuga nähakse ette erand sellest reeglist. Selleks sätestatakse kavandatavas HKMS § 249 lõikes 6, et muu kui enda õiguste kaitset puudutavas kohtuvaidluses on võimalik EÕK taotlus esitada üksnes koos kaebuse, apellatsioonkaebuse või kassatsioonkaebusega. Eelnõukohase HKMS § 249 lõikega 7 sätestatakse, et selline esialgse õiguskaitse taotluse esitamise

piirang kehtib üksnes kaebusele, mis on esitatud seoses riigikaitse ehitise, millele kohaldatakse planeerimisseaduse §-s 2 sätestatud, seega mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine. Eesmärk on vältida kohtumenetluse venitamist ja taktikalisi korduvtaotlusi. Kehtiva HKMS § 249 lõike 1 esimese lause kohaselt võib kohus ka omal algatusel teha määruse kaebaja õiguste esialgse kaitse kohta ning seda kohtule antud õigust eelnõuga piiratud ei ole. Kui kohus leiab, et EÕK kohaldamine on hädavajalik, on tal võimalik omal algatusel selles osas määrus teha.

Täpsemad selgitused avaliku huvi kaitseks piiratava kaebuse kohta on esitatud eelnõu § 5 (KeÜS muutmise) selgituste juures.

Paragrahviga 4 muudetakse KeHJS-i.

KMH alused ja nõuded tulenevad KeHJS-st. KMH on kohustuslik sellise ehitise ehitamiseks, mille rajamine toob kaasa eeldatavalt olulise keskkonnamõju, kuid seaduses on ette nähtud ka teatud erand, mis puudutab riigikaitse ehitisi. Kehtiva regulatsiooni kohaselt otsustab ehitusloa menetluses pädev asutus KMH algatamise vajaduse (EhS § 42 lg 2). KeHJS järgi võib Vabariigi Valitsus otsustada jätta keskkonnamõju hindamata, kui kavandatava tegevuse ainus eesmärk on tagada riigi julgeolek või lahendada hädaolukord ning kui hindamine võib nimetatud eesmärkide saavutamist kahjustada. Seega muul asutusel (nt Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil, edaspidi TTJA) ei ole võimalik kõnealusele erandile tugineda, isegi kui tegemist on riigikaitse ehitise ehitamisega. Kui ehitusloa menetluses on vaja teha KMH (nt A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtte puhul), pikeneb ehitusloa menetlus veel umbes ühe aasta võrra. Seega võib kehtivat regulatsiooni järgides tekkida olukord, kus riigikaitse ehitise ehitamiseks jääb KMH-st tulenevate viivituste tõttu vajalik eesmärk õigeks ajaks saavutamata või kahjustub eesmärk sedavõrd, et see jääb üldse saavutamata. Kui tegemist on näiteks tavapärase riigikaitse ehitise ehitamisega (moonaladu), siis TTJA peab kaaluma, kas KMH võib jätta tegemata.

Eeltoodud põhjendustele tuginedes tehakse KeHJS-s järgmised omavahel seotud muudatused.

Eelnõu § 4 punktiga 1 tehakse seaduse kohaldamisalas selguse huvides terminoloogiline täpsustus, et mõiste „julgeolek“ hõlmab sõjalist riigikaitset. Paragrahvi 1 lõikes 3 on sätestatud erandid, millal KeHJS-i tervikuna ei kohaldata.

Praktikas tekitab probleeme terminoloogiline lahknevus riigi julgeolekuks vajalike projektide defineerimisel. KeHJS muutmise seaduse eelnõu 415 SE seletuskirja kohaselt ei olnud eesmärk direktiivis toodud erandi kohaldamisala muuta, vaid see üle võtta: „KeHJSi § 3 lisatakse lõige 2, millega võetakse üle direktiivi 2014/52/EL artikli 1 lõige 3: kui kavandatava tegevuse ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine või hädaolukorra lahendamine, võib keskkonnamõju jätta hindamata, kui see võib nimetatud eesmarke kahjustada, välja arvatud sama paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud juhul.“ Seletuskirja kohaselt tuleneb termin „riigi julgeolek“ dokumendist „Eesti julgeolekupoliitika alused 2010“. Riigikogu 12.05.2010 otsusega vastu võetud dokumendis „Eesti julgeolekupoliitika alused 2010“ ei defineerita terminit „julgeolek“. Samuti muutub dokument kehtetuks, kui Riigikogu kinnitab uue Eesti julgeolekupoliitika.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/52/EL ning Euroopa Komisjoni teatis 2019/C 386/05 lähtuvad erandi puhul terminist „kaitse“ (ingl *defence*):

„3. Liikmesriigid võivad – igal üksikjuhul eraldi ja kui siseriiklikus õiguses on nii ette nähtud – otsustada käesolevat direktiivi mitte kohaldada projektidele või projektide osadele, millel on ainult

kaitse-eesmärk, või projektidele, mille ainus eesmärk on tsiviilhädaolukorras reageerimine, kui nad leiavad, et selline kohaldamine võib nimetatud eesmärgi kahjustada“;

„3. Member States may decide, on a case-by-case basis and if so provided under national law, not to apply this Directive to projects, or parts of projects, having defence as their sole purpose, or to projects having the response to civil emergencies as their sole purpose, if they deem that such application would have an adverse effect on those purposes“.

Seega on põhjendatud KeHJS § 1 lõike 3 punktis 1 täpsustada terminit „julgeolek“ tekstiga „sealhulgas sõjaline riigikaitse“, mis lähtub keskkonnamõju hindamise direktiivi grammatilisest sõnastusest. Riigikaitse eesmärk on määratletud riigikaitseseaduse §-s 2.²

Eelnõu § 4 punktiga 2 täiendatakse KeHJS § 1 lõiget 3 punktiga 5. Muudatus on seotud käesoleva eelnõu §-s 10 ehk PlanS-s tehtavate muudatustega. PlanS-ga täpsustatakse neid riigikaitse ehitisi, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine ja mille puhul ei kohaldata omakorda PlanS-i. See tähendab, et ei viida läbi planeerimismenetlust, mille käigus on vaja teha KSH ja kohaldada KeHJS-i. Lisatava punktiga viidatakse PlanS-s nimetatud ehitistele ning punktiga sätestatakse, et KeHJS-i ei kohaldata ka selliste ehitiste tegevuslubadele, mille puhul ei ole kohaldatud PlanS-i. Sellega on välistatud selliste riigikaitse ehitiste tegevusloa menetluses ka kohustus teha KMH. Kuna käesoleva sätte järgi KeHJS-t ei kohaldata sättes viidatud ehitiste tegevuslubadele, siis ei kohaldu ka KeHJS § 3 lõige 4, mille kohaselt peab KMH algatamata jätmise otsustama Vabariigi Valitsus eraldi otsusega, kui kavandatava tegevuse ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine või hädaolukorra lahendamine. KeHJS kohase KMH tegemata jätmine ei tähenda, et mõjusid keskkonnale ei hinnata üldse. Ehitise kavandamisel hinnatakse mõjud vajaduspõhiselt (sh mõju kaitsealustele liikidele ja Natura 2000 võrgustiku alale) ning vajaduse korral töötatakse välja ka leevendusmeetmed. Kuigi KMH-st on võimalik mööda minna, siis Natura 2000 võrgustiku alale avalduva mõju hindamisest loobuda ei saa. Ehitise kavandamisel on kohustuslik hinnata, kas objektiivse teabe põhjal on oluline mõju Natura 2000 võrgustiku alale välistatud. Kui ei ole välistatud, siis tuleb Natura 2000 võrgustiku alale avalduvat mõju asjakohaselt hinnata vastavalt LKS-s sätestatule.

Eelnõu § 4 punktis 3 tehakse KeHJS § 3 lõikes 2 terminoloogiline täpsustus.

KeHJS § 3 reguleerib KMH kohustuslikkust. Kõnealuse paragrahvi lõike 2 kohaselt ei ole KMH kohustuslik, kui kavandatava tegevuse ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine või hädaolukorra lahendamine. Sellisel juhul võib KMH jätta tegemata, kui hindamine võib nimetatud eesmärkide saavutamist kahjustada. Tegemist on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide KMH kohta artikli 1 lõikes 3 sätestatud erandiga, mille kohaselt liikmesriigid võivad otsustada igal üksikjuhul, kui riigisisestes õigusaktides on nii sätestatud, mitte kohaldada direktiivi riigikaitse huvisid teenivate projektide suhtes, kui nad leiavad, et sellisel kohaldamisel võib olla nendele huvidel kahjulik mõju. Selguse mõttes täiendatakse KeHJS § 3 lõiget 2 sõjalise riigikaitse mõistega.

Paragrahviga 5 muudetakse KeÜS-i.

Eelnõukohase seadusega piiratakse riigikaitse kaalutlustel kaebeõigust avalike huvide kaitset puudutavates vaidlustes, täiendades KeÜS § 30 lõikega 3. Eelnõukohases KeÜS § 30 lõikes 3 on ette nähtud, et keskkonnaorganisatsioon ei saa haldusakti või toimingut vaidlustada, kui haldusakti andmise või toimingu tegemise eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamisega seotud riigikaitse ehitise ehitamine või sellega seotud toimingu tegemine või

² Riigikaitseseaduse § 2 lõige 1 sätestab, et riigikaitse eesmärk on säilitada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, tema maa-ala, territoriaalvete ja õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkus ning põhiseaduslik kord.

haldusakti andmine, välja arvatud juhul, kui nimetatud tegevusega võib kaasneda keskkonnaoht. Seega säilib keskkonnaorganisatsioonidel ka riigikaitseliste ehitistega seoses kaebeõigus juhul, kui tegevusega võib kaasneda keskkonnaoht. KeÜS § 5 kohaselt on keskkonnaoht olulise keskkonnahäiringu tekkimise piisav tõenäosus. KeÜS 799 SE seletuskirja järgi on keskkonnaoht piisav tõenäosus, et tekib oluline keskkonnahäiring. Keskkonnaohu mõistel on kaks komponenti, mis iseloomustavad negatiivse tagajärje saabumise tõenäosust ja tagajärje olulisust. Ohu puhul negatiivse tagajärje saabumise teaduslik ebamäärasus puudub või on minimaalne. Negatiivne tagajärg on ohu puhul mitte lihtsalt keskkonnahäiring, vaid oluline keskkonnahäiring – selline, mida ei tule ega tohi üldjuhul taluda. HKMS § 44 lõige 2 ja KeÜS § 30 täidavad Eestile Århusi konventsioonist tuleneva kohustuse tagada n-ö huvitatud üldsuse esindajatele, eelkõige valitsusvälistele keskkonnaorganisatsioonidele (edaspidi VKO) kaebeõigus keskkonnaasjades. Kaebeõiguse piirangud nähtuvad HKMS §-st 45. Eesti kehtiv õigus ei kehtesta piiranguid VKO-de kaebeõigusele olukorras, kus seda nõuavad riigikaitse või riikliku julgeoleku huvid.

Keskkonnaorganisatsioonide kaebeõiguse üldreeglid

• *Århusi konventsioon*

Århusi konventsiooni artiklis 9 on sätestatud nende isikute ring, kellel on keskkonnaasjades kaebeõigus. Artikli 9 lõige 2 tagab kaebeõiguse isikutele, kellel on kas „põhjendatud huvi“ või kelle „õigust on rikutud“, tingimusel et see on ette nähtud riigisisese õigusega. VKO-de puhul, kes vastavad Århusi konventsiooni artikli 2 lõike 5 tingimustele, eeldatakse nii sellise huvi kui ka õiguste olemasolu. Tingimused, millele kaebeõigusega VKO peab Århusi konventsiooni artikli 2 lõike 5 järgi vastama, on järgmised:

- ametlikult registreeritud mittetulunduslik juriidiline isik, kes tegutseb keskkonnakaitse eesmärgil ja
- on aktiivselt osalenud keskkonnakaitse tegevustes. Konventsioon neid kriteeriume täpsemalt ei sisusta.

Kaebeõigus kehtib Århusi konventsiooni artikli 6 alusel tehtud otsuste vaidlustamiseks, kuid Euroopa Kohtu praktika näitab, et see laieneb ka muudele konventsiooni sätetele, kui otsus puudutab keskkonnamõju hindamist. Artikli 9 lõige 3 laiendab kaebeõigust, võimaldades VKO-del vaidlustada tegevusi, mis rikuvad riigisiseseid keskkonnaõigusnorme.

Århusi konventsiooni artikli 9 lõige 3 jätab liikmesriikidele teatava kaalutusõiguse menetlusnormide ja kaebeõiguse kriteeriumide kehtestamiseks. Siiski on Euroopa Kohus rõhutanud, et liikmesriigid ei tohi kehtestada kaebeõigusele selliseid tingimusi, mis muudaksid selle kasutamise praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks, sest see kahjustaks konventsiooni ja EL-i keskkonnaõiguse eesmärke.³ Euroopa Kohtu hinnangul võib kaebeõiguse tingimus, mis piirab õigust tõhusale kohtulikule kaitsele (EL-i põhiõiguste harta artikkel 47), olla õigustatud,

³ Euroopa Kohus, kohtuasi C-115/09, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen, resolutsiooni p 1. Kättesaadav:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82053&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4466254> (22.10.2025); Euroopa Kohus, kohtuasi C-664/15, Protect Natur, p 48.

Kättesaadav:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=198046&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4491674> (22.10.2025).

kui see on seaduses sätestatud, austab õiguse olemust ning on proportsionaalne ja vajalik avaliku huvi või teiste isikute õiguste kaitseks (kooskõlas harta artikli 52 lõikega 1).⁴

Nii on lubamatuks peetud näiteks Rootsi nõuet, et VKO-l peab olema 2000 liiget, kuna sellega välistati suurem osa riigi VKO-dest.⁵ Samuti ei tohi kaebeõigust siduda VKO rolliga haldusmenetluses⁶ või riigisisestes õigusaktides keskkonnaotsuse vaidlustamise tingimuseks seada „asjaomase üldsuse“ eelnevat osalemist haldusotsuste tegemise protsessis.⁷ Samuti on Euroopa Kohus pidanud kaebeõiguse piiramist ainult teatud menetlusnõuete rikkumise puhuks lubamatuks. EL õigusega on vastuolus jaatada kaebeõigust vaid olukorras, kus keskkonnamõju hindamist ei ole toimunud, välistades kaebeõiguse olukorras, kus keskkonnamõju on küll hinnatud, kuid see ei ole toimunud õiguspäraselt.⁸ Samamoodi on lubamatuks peetud toote tüübikinnituse vaidlustamise välistust.⁹

- **Keskkonnamõju hindamise direktiivid**

Århusi konventsiooni rakendavad teiste hulgas direktiivid 2011/92/EL ja 2001/42/EÜ. Muu hulgas on direktiivi 2011/92/EL artikli 11 lõikes 1 Århusi konventsiooni artikli 9 väljendusena sätestatud, et kooskõlas riikliku õigussüsteemiga tagavad liikmesriigid juurdepääsu kaebuste lahendamisele kohtus asjaomasele üldsusele, kellel on küllaldane huvi või kelle õigust on kahjustatud (kui liikmesriigi menetlusseadus seab selle eeltingimuseks), et vaidlustada otsuste, seaduste ja tegevusetuse sisulist või protseduurilist seaduslikkust seoses käesoleva direktiivi sätete kohase üldsuse kaasamisega.

Kaebeõiguse piiramise võimalused

Århusi konventsiooni artiklis 9 ei ole sätestatud konkreetseid aluseid kaebeõiguse piiramiseks, ehkki konventsiooni artiklid 4 ja 6 võimaldavad riigil jätta riigikaitselistel põhjustel VKO teabenõudele vastamata ja ta haldusmenetlusse kaasamata. Küll tuleneb võimalus riigikaitselistel eesmärgil kaebeõigust piirata ELTL artiklist 346 ning seda kinnitab ka keskkonnamõju hindamise direktiivide sõnastus.

- **ELTL artiklist 346 tulenev julgeolekuerand**

ELTL artikkel 346 võimaldab liikmesriigil kehtestada erandeid EL õiguse kohaldamisel, sealhulgas rahvusvaheliste konventsioonide, nagu Århusi konventsiooni rakendamisel, kui see on vajalik riigi oluliste julgeolekuhuvide kaitseks. ELTL artikli 346 lõike 1 punkti a järgi ei välista aluslepingute

⁴ Euroopa Kohus, kohtuasi C-664/15, Protect Natur, p-d 88–96.

⁵ Euroopa Kohus, kohtuasi C-263/08, Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsörening, resolutsiooni p 2. Kättesaadav: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76763&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4478117> (22.10.2025).

⁶ Euroopa Kohus, kohtuasi C-826/18, Stichting Varkens in Nood jt, resolutsiooni p 2. Kättesaadav: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=236421&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4497204> (22.10.2025).

⁷ Euroopa Kohus, kohtuasi C-826/18, resolutsiooni p 1.

⁸ Euroopa Kohus, kohtuasi C-72/12, Gemeinde Altrip, resolutsiooni p 1. Kättesaadav: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=144212&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4486836> (22.10.2025).

⁹ Euroopa Kohus, kohtuasi C-873/19, Deutsche Umwelthilfe (Réception des véhicules à moteur), p 66. Kättesaadav: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?sessionId=4DD79A849BEF2AD77A223F3C598D005B?text=&docid=267751&pageIndex=0&doclang=ET&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5332807> (23.10.2025).

sätteid liikmesriigi võimalust kohaldada eeskirju, et mitte anda teavet, mille avalikustamist riik peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks. „[Ü]kski liikmesriik ei ole kohustatud andma informatsiooni, mille avalikustamist ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks“. Samuti on ELTL artikli 346 lõike 1 punkti b kohaselt lubatud igal liikmesriigil võtta selliseid meetmeid, mida ta peab vajalikuks oma oluliste julgeolekuhuvide kaitseks ja mis on seotud relvade, laskemoona või sõjavarustuse tootmise või kaubandusega; need meetmed ei või avaldada ebasoovitavat mõju selliste toodete konkurentsitingimustele siseturul, mis ei ole mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks.

Euroopa Kohus on rõhutanud, et liikmesriigi ülesanne on määratleda oma põhilised julgeolekuhuvide ja turvameetmed, mis on kõnealuse liikmesriigi avaliku julgeoleku kaitsmiseks vajalikud.¹⁰ ELTL artiklile 346 tuginedes tuleb neid julgeolekuerandeid tõlgendada kitsalt, nii nagu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb tõlgendada erandeid põhivabadusest. Kuigi artikli 346 lõike 1 punktis b on mainitud meetmeid, mida liikmesriik võib pidada vajalikuks, et kaitsta riigi olulisi julgeolekuhuvide, ei tule seda artiklit tõlgendada siiski nii, et sellega on antud liikmesriikidele diskretsiooniõigus, mis võimaldab neil üksnes nendele huvidele viidates asutamislepingu või nendega võrdsustatud sätetest kõrvale kalduda.¹¹ Nimelt peab ELTL artikli 346 lõike 1 punktile b tuginev liikmesriik tõendama, et tal on vaja tugineda selles sättes ette nähtud erandile oma oluliste julgeolekuhuvide kaitse eesmärgil.¹²

Seega ei välista ELTL artikkel 346 automaatselt konventsiooni kohaldamist, vaid lubab selle rakendamist piirata konkreetsetel, põhistatud julgeolekukaalutlustel. Kokkuvõttes võib Århusi konventsiooni sätteid – näiteks üldsuse kaasamise või teabe avalikustamise kohustust – piirata, kui nende täitmine ohustaks riigikaitse eesmäärke. Euroopa Kohtu praktika järgi on sellisel põhjusel kaebeõiguse piiramine õiguspärane juhul, kui see:

- 1) on selgelt seaduses sätestatud,
- 2) tugineb tõelisele julgeolekuhuvile,
- 3) on rangelt vajalik ja proportsionaalne ning
- 4) säilitab kohtuliku kontrolli võimaluse.

• *Keskkonnamõju hindamise direktiivide erandid*

Keskkonnamõju hindamise direktiivides 2011/92/EL ja 2001/42/EÜ on liikmesriikidele ette nähtud võimalus piirata huvitatud üldsuse õigusi, sealhulgas jätta direktiiv kohaldamata riigikaitse eesmärgil. Nii võivad liikmesriigid direktiivi 2011/92/EL artikli 1 lõike 3 alusel – igal üksikjuhul eraldi ja kui riigisisese õiguses on nii ette nähtud – otsustada direktiivi mitte kohaldada projektile või projekti osale, millel on ainult kaitse-eesmärk, või projektile, mille ainus eesmärk on tsiviilhädaolukorras reageerimine, kui nad leiavad, et selline kohaldamine võib nimetatud eesmäärke kahjustada.

¹⁰ Euroopa Kohus, kohtuasi C-187/16, Euroopa Komisjon vs. Austria, p 75. Kättesaadav:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=200403&pageIndex=0&doclang=et&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6370720> (23.10.2025); Euroopa Kohus, kohtuasi C-252/01, komisjon vs. Belgia, p 30.

Kättesaadav:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48702&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7234211> (23.10.2025).

¹¹ Euroopa Kohus, kohtuasi C-187/16, Euroopa Komisjon vs. Austria, p 77; Euroopa Kohus, kohtuasi C-615/10, Insinööriõimisto InsTiimi, p 35. Kättesaadav:

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123604&pageIndex=0&doclang=ET&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7233387> (23.10.2025).

¹² Euroopa Kohus, kohtuasi C-187/16, Euroopa Komisjon vs. Austria, p 78; Euroopa Kohus, kohtuasi C-615/10, Insinööriõimisto InsTiimi, p 45.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiivi 2001/41/EÜ artikli 3 lõike 8 esimene taane välistab samuti direktiivi kohaldamisalast kavad ja programmid, mille ainus eesmärk on seotud riigi julgeoleku või tsiviilkaitsega. Kuna direktiivi 2011/92/EL artikli 1 lõige 3 lubab direktiivi jätta kohaldamata kaitse-eesmärgil ja tsiviilhädaolukorrale reageerimise puhul, nähtub konkreetset võimalus piirata direktiivi 2011/92/EL artikli 11 kohast kaebeõigust seoses keskkonnamõju hindamist puudutavate keskkonnavaidlustega.

Keskkonnamõju hindamist käsitlevate direktiivide ulatuse piirang nähtub Eesti õiguses KeHJS § 3 lõikest 2. Selle sätte järgi võib keskkonnamõju jätta hindamata, kui kavandatava tegevuse ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine või hädaolukorra lahendamine ja kui hindamine võib nimetatud eesmärkide saavutamist kahjustada.

ELTL artikli 346 kohaselt võivad liikmesriigid teatud juhtudel piirata kohtusse pöördumise õigust, kui see on vajalik riigi julgeoleku kaitseks. Samal ajal peavad sellised piirangud:

- 1) olema selgelt seaduses sätestatud,
- 2) tuginema tõelisele ja olulisele julgeolekuvile,
- 3) olema rangelt vajalikud ja proportsionaalsed,
- 4) säilitama õiguse olemuse, tagades sõltumatu kontrolli,
- 5) alluma kohtulikule kontrollile.

Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muudatuse vastavus ELTL artikli 346 nõuetele

KeÜS § 30 lisatav lõige 3 täidab ELTL artikli 346 julgeolekuerandile tuginemise nõudeid. Seetõttu sätestatakse seaduses kaebeõiguse piirang, et täita esimene tingimus.

KeÜS § 30 lõike 3 muudatusettepanek lähtub tõelise ja olulise julgeolekuvu eesmärgist, mistõttu on võimalik täita teine tingimus. Küll nõuab Euroopa Kohtu praktika, et riik määratleks selgelt oma julgeolekuvu ja tõendaks konkreetse piirangu kontekstis, millise eesmärgi täitmiseks konkreetne meede on ette nähtud.

Riigikaitse ehitise ehitamine või sellega seotud haldusaktide andmine ja toimingute tegemine saavad olla otseselt vajalikud riigi julgeolekuvu tagamiseks. Nii on lisaks juba EhS § 115 lõike 1 järgi Kaitseministeeriumi valitsemisalas või Kaitseministeeriumi valitsemisala valdusesse kuuluvatele ehitistele KeÜS § 30 lõike 3 kaebeõiguse piiranguga hõlmatud EhS § 115 lg 1¹ kohaselt vastutava ministri ettepanekul ja asjakohase ohuhinnangu alusel riigikaitseks määratud ehitised, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku tagamine või hädaolukorra lahendamine. Seega on kaebeõiguse piirang KeÜS § 30 lõike 3 alusel selgelt piiritletud Kaitseministeeriumi valduse ning ohuhinnangu alusel riigikaitse huvides vajalikuks peetud ehitisi puudutava tegevusega.

Viide EhS-le võimaldaks laiendada riigikaitse ehitisi üksnes ehitiste määramisega Kaitseministeeriumi valitsemisalas või valitsemisala valdusesse. Sellisel kujul ei oleks KeÜS § 30 lõike 3 piirangu täpne ulatus selge ning selle esemelist kohaldamisala saaks tuleviks laiendada pelgalt sellega, et ehitised määratakse Kaitseministeeriumi valitsemisala valdusesse. Sellisel kujul ei pruugiks iga ehitise kohta kehtiv kaebeõiguse kitsendus vastata konkreetset julgeolekuvude kaitse eesmärgile. Et kaebeõiguse piirang piirduks tegelike ja oluliste julgeolekuvude esemeks olevate ehitistega, määratakse KeÜS § 30 lõikega 3 kindlaks, et vaidlus peab puudutama riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamisega seotud riigikaitse ehitise ehitamist või sellega seotud toimingute tegemist või haldusakti andmist.

Olukorras, kus seadusandja määratleb kindlad riigikaitse eesmärgid, mida kaebeõiguse kitsendamisega saavutada soovitakse, ning määratleb konkreetset ka regulatsiooni esemelise kohaldamisala, tuleb veenduda vajalikkuse ja proportsionaalsuse nõude täitmises. Pakutud KeÜS

§ 30 lõige 3 vastab sobivuse, vajalikkuse ja proportsionaalsuse nõudele, mis täidab kolmanda tingimuse. Riigikaitset aitab tagada, kui riigikaitsete ehitistega seotud protsessid ja menetlused on konfidentsiaalsed ning toimuvad kiiresti ilma viivitusteta. Seega on selliste ehitistega seonduvate andmete konfidentsiaalsus, avaliku arutelu puudumine nende strateegiliste objektide asukoha ja muu neid puudutava teabe üle ning kohtumenetlustega kaasneva aja- ja ressursikulu vältimine olulised riigikaitse eesmärkide täitmiseks. KeÜS § 30 lõikes 3 sätestatud piirang sobib seega riigikaitse eesmärgi täitmiseks.

Meede on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada meetmega, mis isikute õigusi vähem riivavad. Käesoleval juhul on KeÜS § 30 lõikega 3 kehtestatud piirang vajalik, et saavutada riigikaitsete konfidentsiaalsuse, kiiruse ja ressursitõhususe eesmärgid. Alternatiivne meede kaebeõiguse piirangule võiks olla istungi kinniseks kuulutamine, ent selline meede ei võimalda ära hoida kaebeõiguse kasutamise negatiivseid tagajärgi, mis võiksid ajakriitiliste projektide elluviimist takistada ning seetõttu selliste projektide eesmarke märkimisväärselt kahjustada. Samuti ei hoia istungi kinniseks kuulutamine ära riske, mis kaasnevad sellega, et riigikaitseline tundlik info satub menetlusosaliste kätte. Seega puuduvad alternatiivsed meetmed, mis tagaksid riigikaitse eesmärkide saavutamise sama tõhusalt kui KeÜS § 30 täiendamine lõikega 3.

Meede on mõõdukas ehk kitsas tähenduses proportsionaalne. Selleks tuleb tagada, et kaebeõiguse piirang on kehtestatud riigikaitse huvides kitsalt konkreetset liiki ehitisi, st riigikaitsete ehitisi (EhS § 115 lg-d 1 ja 1¹) puudutava ehitamise ning seotud haldusaktide ja toimingute kohta. Seejuures on tähtis, et kaebeõiguse piirang piirduks ehitistega, mis määratakse kindlaks tegelike ja oluliste julgeolekuhuvide kaitseks vajalike kriteeriumide alusel. Kaebeõiguse piirangut kitsendab omakorda KeÜS § 30 lõikes 3 sisalduv kriteerium „välja arvatud juhul, kui nimetatud tegevusega kaasneb keskkonnoaht“. See kriteerium tagab, et VKO-del on kaebeõigus ka riigikaitsete projektide puhul, millega kaasneb keskkonnoaht. Seejuures säilib VKO-de kaebeõiguse olemus, kuna säilib sõltumatu kontrolli tegemise võimalus selle üle, kas KeÜS § 30 lõike 3 erand on põhjendatud.

Täidetud on ka neljas ja viies tingimus. VKO-de õiguse olemus säilib, kuna tagatud on sõltumatu kontroll ja menetlus allub kohtulikule kontrollile. Kavandatud KeÜS § 30 lõige 3 tagab VKO võimaluse algatada kontroll nende menetluste üle, millega kaasneb keskkonnoaht.

Paragrahviga 6 muudetakse KeTS-i.

Eelnõu § 6 punktiga 1 tehakse seaduses muudatus, millega täpsustatakse raadamisõiguse tasu maksja. Muudatus on seotud MS § 41 muudatusega, millega sätestatakse erisused metsateatise esitamise osas (selgitused on eelnõu § 9 punkti 6 juures).

Eelnõukohase KeTS § 8¹ lõike 1¹ kohaselt maksab raadamistasu valitsusasutus, kelle huvides riigikaitse ehitise ehitatakse. Selleks võib olla näiteks Kaitseministeerium, aga ka näiteks Siseministeerium, sest mõlema ministeeriumi valitsemisalas on sellised riigikaitsete ehitised, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine.

Eelnõukohase KeTS § 8¹ lõikega 1² luuakse erand, et kui raadamist kavandatakse metsateatist esitamata eraõigusliku juriidilise isiku riigikaitse ehitise, mille eesmärk on Vabariigi Valitsuse otsuse kohaselt riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine või hädaolukorra lahendamine (nt Kaitseväe vajadustest lähtuvalt strateegilist või sõjalist kaupa tootvate või käitlevate ettevõtete ehitised), maal, siis raadamisõiguse tasu maksmise kohustus jääb siiski eraõigusliku juriidilise isiku kanda. Käesoleva sätte lisamine on oluline selleks, et eraõiguslikul juriidilisel isikul ei tekiks eeldust, et kui Vabariigi Valitsus otsustab eraõigusliku juriidilise isiku ehitise puhul, et tegemist on riigikaitse seisukohalt kriitiliselt olulise ehitisega, siis raadamisõiguse tasu maksab vastav valitsusasutus.

Eelnõu § 6 punktidega 2–7 täiendatakse KeTS-s raadamisõiguse tasu arvutamise aluseid, tasu maksmise aega ja tasu tagastamist. MS § 28 täiendamisel lõikega 11 (eelnõu § 9 punktis 2 toodud muudatus) ei esitata enam metsateatist § 28 lõikes 4 nimetatud raie kohta, kui seda kavandatakse riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamiseks. Seega täiendatakse KeTS-i vajalike sätetega raadamisõiguse tasu kogumiseks.

Endiselt tuleb maksta raadamisõiguse tasu raadatud metsa eest. Makstud raadamisõiguse tasu saab taotleda tagasi, kui tasu maksmise teate väljastamisest on möödas kolm aastat ja raadamisega ei ole alustatud või on raadatud väiksemas mahus.

Paragrahviga 7 muudetakse LKS-i.

Eelnõu § 7 punktiga 1 lisatakse ranna ja kalda ehituskeeluvööndisse erand, et keeld ei laiene Vabariigi Valitsuse otsusel sellisele ehitisele, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine.

Kehtiva normi kohaselt on praegu teatud tingimustel lubatud ehitada riigikaitse ehitisi ranna- ja kalda ehituskeeluvööndisse. Selleks peab Keskkonnaamet andma nõusoleku. Eelnõuga muudetakse tingimust selliselt, et kui Vabariigi Valitsus on EhS § 115 lõike 1¹ kohase otsuse langetanud, siis ei pea selleks enam Keskkonnaameti nõusolekut küsima. Muudatuse eesmärk on ajakriitilisel hetkel kiirendada riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamise eesmärgist lähtuvalt otsustusprotsessi.

Lähtudes LKS §-s 34 sätestatud ranna ja kalda kaitse eesmärkidest, milleks on säilitada rannal ja kaldal asuvad looduskosulused, piirata inimtegevusest lähtuvat kahjulikku mõju, suunata ranna või kalda eripära arvestavat asustust ning tagada seal vaba liikumine ja juurdepääs, on ranna ja kalda ehituskeeluvööndis üldjuhul ehitamine keelatud. LKS § 38 lõikes 3 on sätestatud üldpõhimõte, mille kohaselt on ranna või kalda ehituskeeluvööndis uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud. Seetõttu tuleb ehitustegevust suunata ehituskeeluvööndist väljapoole, veekogust kaugemale ning võimaluse korral vältida ehitustegevust ranna ja kalda ehituskeeluvööndis. Siiski on LKS-s rannal ja kaldal ehituskeeluvööndis ehitamise kohta ette nähtud mitu erandit. Erandid puudutavad eeskätt ehitisi, mille ülesanne ja kasutus on seotud vee ääres paiknemisega või juba väljakujunenud asustuse või olemasolevate ehitiste juurde uute ehitiste püstitamisega. Olukorras, kus ehitise vajaduse üle otsustab Vabariigi Valitsus, on otstarbekas, et kõik kaalutlused teeb sama otsustaja, näiteks otsustab, kas ehitamine on ka tegelikult võimalik, arvestades muu hulgas ranna ja kalda kaitse eesmärke.

Eelnõu § 7 punktiga 2 täpsustatakse LKS § 91 lõikes 24 õigusselguse huvides terminit „julgeolek“ (ingl *security*), mis kõnesoleva eelnõu raames hõlmab läbivalt terminit „sõjaline riigikaitse“ (ingl *defence*). Terminoloogiline muudatus lähtub direktiivi 2014/52/EL grammatilisest sõnastusest.

Paragrahviga 8 muudetakse MaaKatS-i, milles täpsustatakse katastriüksuse sihtotstarbe regulatsiooni.

MaaKatS § 18 kohaselt määrab linna- või vallavalitsus sihtotstarbe, lähtudes sättes nimetatud põhimõtetest. Näiteks MaaKatS § 18 lõike 1 alusel ehitisteta katastriüksusele määratakse sihtotstarve maa tegeliku kasutuse alusel või kui detailplaneeringu koostamise kohustus puudub, siis üldplaneeringu alusel. Nimetatud sätte järgi saaks maatulundusmaa asemel riigikaitsemaa sihtotstarbe määrata eeskätt pärast projekti realiseerimist ning selle julgeoleku eesmärgil kasutusele võtmist, kuid mitte varem olukorras, kus planeering puudub.

Eelnõuga nähakse ette kord, mille kohaselt Vabariigi Valitsus võib määrata riigi omandis oleva maa katastriüksuse sihtotstarbeks riigikaitsemaa või muu §-s 18¹ nimetatud sihtotstarbega maa, kui katastriüksusele kavandatakse PlanS § 2 lõigetes 2, 2¹ ja 2³ nimetatud ehitist. Muudatuse tulemusel saab maa sihtotstarvet muuta lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele ka Vabariigi Valitsus, lähtudes kehtivast üldplaneeringust, juhul kui alal puudub detailplaneeringu koostamise kohustus, ehk MaaKatS § 18 lõike 1 punkti 1 alusel. Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal katastriüksuse sihtotstarbe muutmise kannab katastripidaja maaregistrisse.

Maa sihtotstarbe muutmisel peab jälgima, et ei muudetaks üldplaneeringus sätestatud juhtotstarvet (PlanS § 6 p 9, § 75 lg 1 p 18) ulatuslikult¹³ (PlanS § 142 lg 1 p 1). Ulatuslik juhtotstarbe muutmine saab kõne alla tulla juhul, kui muudatuse tulemusel muutub maa-ala kasutus enam kui 51 protsenti. Riigikaitsemaa (MaaKatS § 18¹ lg 7) sihtotstarbe määramine on lubatud selliste üldplaneeringus määratud juhtotstarvete korral, mille puhul ei teki sisulist vastuolu üldplaneeringu juhtotstarbe ja riigikaitsemaa sihtotstarbe vahel¹⁴.

Katastriüksusele riigikaitsemaa sihtotstarbe määramine Vabariigi Valitsuse otsusega vähendab kohalike omavalitsuste halduskoormust, sellega välditakse paralleelsete haldusmenetluste läbiviimist ja see ei lähe vastuollu kohaliku omavalitsuse PS §-s 154 sätestatud enesekorraldusõigusega. Sihtotstarbe määramisel võetakse endiselt arvesse kohaliku omavalitsuse üldplaneeringus tehtud ruumiotsust.

Käesolev muudatus on seotud ka eelnõukohase PlanS § 2 lõigete 2, 2¹, ja 2³ muudatusega (vt käesoleva seletuskirja § 10 selgitusi).

Paragrahviga 9 muudetakse MS-i.

Eelnõu § 9 punktiga 1 sätestatakse erisused metsaressursi kohta teabe kogumiseks. Riigi ülesanne on metsaressursi üle arvestust pidada. Et tagada keskkonnakaitse stabiilne seisund ja metsa mitmekülgne kasutamine, peab riigimetsamaa pindala moodustama vähemalt 20 protsenti Eesti Vabariigi territooriumist. Vabariigi Valitsusel on õigus metsa loodusliku tasakaalu tagamiseks seada piiranguid uuendusraie langi pindalale, kui on põhjendatult alust eeldada, et raie maht võib ületada majandatava metsa juurdekasvu.

Et oma ülesandeid metsanduses täita, peab riik metsa paiknemise, pindala, tagavara, seisundi ja kasutamise arvestust metsaressursi arvestuse riiklikus registris (MS § 9 lg 1). Kuna riigikaitsealisel eesmärgil võib raie hõlmata suuri alasid, siis riigi kohustuste täitmiseks, sealhulgas ressursside arvestusega seotud kohustuste säilimiseks, lisatakse MS-i erisäte, mille kohaselt esitatakse Kliimaministeeriumile kui metsaregistri vastutavale töötlejale riigikaitsealise tegevuse korral infot metsa kasutamise kohta. Info maht on piiratud MS § 9 lõike 1 kohaldamisalaga.

Eelnõu § 9 punktiga 2 muudetakse MS § 28, mis reguleerib raiete tegemist. Muudatuse kohaselt võib riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse eesmärgi täitmiseks kalduda kõrvale metsa majandamise kohta sätestatud nõuete täitmisest. Kõnesolev muudatus on seotud metsateatise esitamise kohustusest loobumisega, sest edaspidi kaasatakse Keskkonnaamet riigikaitsealiste ehitiste ehitamisse faasis, mille käigus kavandatakse vajalikke riigikaitsealisi ehitisi, ja sellisel juhul ei ole metsateatist vaja esitada.

¹³ Riigikohtu halduskollegiumi 30.03.2021 kohtuotsus haldusajand nr [3-18-1901](#), p 15, ja 28.03.2024 kohtuotsus haldusajand nr [3-21-1370](#), p 19.

¹⁴ Riigikohtu halduskollegiumi 30.09.2025 kohtuotsus haldusajand nr [3-22-1248](#), p 17.

Eelnõu § 9 punkti 3 muudatus on seotud metsateatise kohustuse vähendamisega riigikaitseliste ehitiste puhul. Punktiga 3 muudetakse MS § 41 lõike 1 punkti 1, lisades välistuse, mille puhul kavandatava raie korral ei pea metsateatist esitama. Lisatavaks erisuseks on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamiseks kavandatavad raied vastavalt MS § 28 lõikes 4 loetletud raiete.

Eelnõu § 9 punktis 4 tehtav muudatus on seotud raadamistasu maksmisega. Eelmise punkti kohaselt muudetakse metsateatise esitamise kohustust nendel juhtudel, kui metsa raiutakse selliste riigikaitseliste ehitiste kavandamiseks ja ehitamiseks, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine. Metsateatis on raadamistasu arvutamise ja maksmise alus. Kui metsateatise esitamise kohustus kaob, kaob ka võimalus raadamistasu arvutada ja maksta. Seetõttu lisatakse MS § 8 lõikesse 4 säte, mille kohaselt makstakse raadamisõiguse tasu pärast seda, kui Keskkonnaametilt on saadud raadamisõiguse tasu maksmise teade.

Eelnõu § 9 punktis 5 täpsustatakse metsa raiumise mahu erandit, mille korral ei pea metsateatist esitama. Eelnõukohase seaduse jõustumisel ei kohaldata metsa raiumisel mahulist piirangut ja metsateatise võib jätta esitamata, kui metsa raiutakse riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse eesmärgi täitmiseks riigikaitsemaal või maakatastriseaduse § 18 lõikes 1¹ sätestatud juhul muu sihtotstarbega maal ning EhS §-s 115 sätestatud riigikaitseliste ehitise või kavandatava riigikaitseliste ehitise ja selle teenindamiseks vajalikul maal. Seda juhul, kui Keskkonnaamet on osalenud raie vajaduse kavandamisel ja mõju Natura 2000 võrgustiku alale on objektiivsete asjaolude tõttu ilmselgelt välistatud.

Eelnõu § 9 punktiga 6 täiendatakse MS § 41 lõikega 14¹. Lõikega 14¹ luuakse õigusselguse huvides erinorm, et omanik või kinnisasja valdaja võib raiuda metsa riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse eesmärgi täitmiseks riigikaitsemaal või MaaKatS § 18 lõikes 1¹ sätestatud juhul muu sihtotstarbega maal ning riigikaitseliste ehitise ja selle teenindamiseks vajalikul maal ilma metsateatist esitamata.

Riigikaitse eesmärk on säilitada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, tema maa-ala, territoriaalvete ja õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkus ning põhiseaduslik kord. Riigikaitse eesmärgi saavutamiseks rakendatakse seaduses sätestatud alustel ja korras kogu ühiskonda ning riigi vahendeid ja varusid. Eeltoodu tähendab, et riigikaitse on laiapindne. Sõjaline riigikaitse on suunatud riigi kaitsmisele relvastatud ründe vastu ning selleks vajaliku sõjalise valmisoleku, infrastruktuuri või tegutsemisvõime tagamisele. Kuivõrd tegemist on erandi loomisega metsa raiumiseks, siis eelnõuga rõhutatakse seda, et tegevus peab olema seotud sõjalise riigikaitsega, mitte laiapindse riigikaitsega. Eesti riigikaitse peamine ülesanne on hoida ära võimalik Eesti-vastane rünnak ning tagada, et vajaduse korral suudaks Eesti end edukalt kaitsta. Täna ses julgeolekukeskkonnas ähvardavad Eestit palju mitmekesisemad ohud kui vaid sõjalised rünnakud. Seega peab riigi kaitsmiseks valmistuma mitte ainult Kaitsevägi, vaid kõik riigiasutused ning kogu ühiskond. Eesti riigikaitse eesmärk pole mitte ainult võimalikku konflikti võita, vaid seda ka heidutuse teel ära hoida – see on kõige tõhusam ja odavam viis riigi kaitseks. Laiapindne riigikaitse suurendab kogu Eesti ühiskonna vastupidavust ja valmidust mis tahes kriisideks. Seega on laiapindsel riigikaitse ka heidutav efekt, kuna see annab võimalikule agressorile sõnumi, et Eesti puhul on tegemist vastupidava riigi ja ühiskonnaga. Laiapindse riigikaitse käsitlemise kohaselt jaguneb riigikaitse kuueks peamiseks omavahel seotud tegevussuunaks, millel on konkreetsed vastutajad. Seejuures lähtutakse põhimõttest, et asutused, kes vastutavad ühe või teise valdkonna eest sõjaajal, peavad seda tegema ka rahuajal.

Nii nagu ka eelmises punktis selgitatud, siis ka antud juhul on oluline, et Keskkonnaamet on osalenud raie vajaduse kavandamisel. Lisaks seatakse tingimuseks, et raiumine ei tohi avaldada mõju Natura 2000 võrgustiku alale. Metsateatist esitamata saab raiet teha juhul, kui mõju Natura 2000 võrgustiku alale on objektiivsete asjaolude tõttu ilmselgelt välistatud ja tegevuse lubamiseks pole vaja Natura hindamist.

Natura hindamist pole vaja juhul, kui kavandatav tegevus asub Natura 2000 aladest nii kaugel, et see ei saa mõjutada Natura 2000 ala kaitse-eesmärki. Hindamisvajadus puudub ka juhul, kui mõju on varem piisava põhjalikkusega asjakohaselt hinnatud ning hindamisel on selgunud, et mõju Natura 2000 alale on välistatud. Selle, kas Natura hindamist on vaja või mitte, saab välja selgitada koostöös Keskkonnaametiga raie vajaduse kavandamisel. Kui mõju Natura 2000 võrgustiku alale ei ole objektiivsete asjaolude tõttu ilmselgelt välistatud, tuleb raie kavandamisel esitada metsateatis, misjärel hinnatakse mõju kooskõlas LKS 10. peatükis sätestatuga, arvestades LKS § 91 lõiget 24.

Keskkonnaameti osalemine raie kavandamisel tagab muu hulgas, et raie oleks kooskõlas LKS-i ja selle alusel kehtestatud kaitstavate loodusobjektide kaitse-eeskirjadega. Koostöös on võimalik leida lahendused, et vältida ja vähendada raie mõju kaitsealustele liikidele ja kaitstavate loodusobjektide kaitse-eesmärkidele. Keskkonnaamet saab anda kaitse-eeskirja või LKS-ga sätestatud nõusolekud ja vajaduse korral tingimused mõju leevendamiseks.

Paragrahviga 10 muudetakse PlanS § 2 lõiget 2 ja lisatakse lõiked 2¹–2⁴. PlanS § 2 lg 2 kohaselt on kehtivas õiguses toodud välja välistus riigi julgeoleku tagamise ja hädaolukorra ennetamise või lahendamise eesmärgil rajatava ehitise puhul. Seega riigi julgeoleku ja hädaolukorra kaitse vajadusi on ka varasemalt kaalutud ning leitud, et teatud ehitiste osas võib luua erisused planeerimisprotsessi. Planeerimisprotsessi eesmärk on luua ruumilise planeerimise (edaspidi *planeerimine*) kaudu eeldused ühiskonnaliikmete vajadusi ja huve arvestava, demokraatliku, pikaajalise, tasakaalustatud ruumilise arengu, maakasutuse, kvaliteetse elu- ning ehitatud keskkonna kujunemiseks, soodustades keskkonnahoidlikku ning majanduslikult, kultuuriliselt ja sotsiaalselt jätkusuutlikku arengut. Riigi julgeoleku tagamiseks või hädaolukorra ennetavaks lahendamiseks vajaliku ehitise kavandamise kohta käivat infot ei pruugi olla võimalik avaldada välistele osapooltele, sest see kahjustab riigi julgeoleku huve. Kuna avalikustatavat infot on protsessis vähe, ei ole võimalik ega ka põhjendatud laiemalt ei kaasamine ega avalikustamine, seega kaotab planeerimise PlanS kohane protsess oma mõtte. Lisaks on PlanS kehtiva redaktsiooni seletuskirjas selgitatud, et kuigi EhS-s ja PlanS-s on nüüdseks ette nähtud eriregulatsioonid, et võimaldada põhjendatud juhtudel teatud tüüpi riigi julgeoleku jaoks tähtsate ja samas ajakriitilise valmimistähtajaga ehitiste ehitamine lihtsustatud menetluses, siis ei ole see regulatsioon piisavalt paindlik arvestamiseks praegust julgeolekuolukorda. Tavapärase praktika kohaselt alustatakse ehitise kavandamist ruumilisest planeerimisest, mille olemuslik sisu seisneb ehitisele sobiva asukoha valikus ning mille käigus kaasatakse avalikkus, avatakse arutelud ehitise paiknemise ja selle mõju kohta. Üldjuhul järgitakse planeerimisprotsessis teavitamise, huvide tasakaalustamise ja lõimimise, teabe piisavuse ja teisi planeerimises olulisi põhimõtteid. Küll aga leidub ehitisi, mille asukoht on nende olemust arvestades kindlaks määratud ehk mille puhul alternatiivid puuduvad ning mille rajamine on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamiseks või hädaolukorra ennetavaks lahendamiseks ajakriitilise iseloomuga. Sellistel väga erandlikel juhtudel võib olla põhjendatud ainult riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamiseks või hädaolukorra ennetavaks lahendamiseks vajalike ehitiste rajamine lihtsustatud menetluses, sest kui ehitamisega viivitatakse ja ehitis puudub, võib pädeva riigiasutuse (Siseministeeriumi, Kaitseministeeriumi valitsemisala asutus või Riigikantselei) hinnangul toimuda sündmus, mis mõjutab terve riigi julgeolekut. Teisisõnu on nende ehitiste ehitamata jätmise mõju oma olemuselt tunduvalt suurem kui nende ehitamisel tekkiv mõju näiteks ümbritsevatele inimestele või keskkonnale. Selline ehitis on vajalik kõigi heaolu ja turvalisuse säilimiseks.

Käesolevas muudatuses käsitletakse sellist ehitist kui ehitist, mille ainus eesmärk (st põhjus, miks ehitist ehitatakse, mitte kitsalt ehitise kasutamise otstarve) on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine või hädaolukorra lahendamine. Kehtiva regulatsiooni järgi toimub riigikaitse ehitiste planeerimine (v.a. ehitised, mille osas juba ka kehtiva PlanS redaktsiooni puhul PlanS-i ei kohaldata) kas riigi eriplaneeringuga, üldplaneeringut muutva detailplaneeringuga või üldplaneeringu alusel detailplaneeringuga. Riigi eriplaneeringu tavapärase menetlus koosneb kahest etapist: I etapp (asukoha eelvalik, KSH I etapi aruanne) minimaalselt ca 1,5 aastat ning II etapp (detailse lahenduse koostamine) ca minimaalselt 1,5 aastat. Üldplaneeringut muutva detailplaneeringu koostamine ilma KSH-ta on ca 21 kuud, KSH-ga 21 kuud + ca 1 aasta, kokku ca 33 kuud. Üldplaneeringuga kooskõlas oleva detailplaneeringu koostamine ilma KSH-ta on minimaalselt ca 1 aasta, KSH-ga minimaalselt ca 2 aastat. Eeltoodud menetluste kestus on kõige minimaalsemalt arvestatud, seega võivad menetlused sõltuvalt asjaoludest ka pikeneda. Planeerimismenetlusele järgneb veel ehitusloa menetlus (ei hõlma projekti koostamist jne), mis ilma KMH-ta on kehtiva ehitusseadustiku järgi kuni 30 päeva, kuid kui on vaja teha KMH, siis võib lisanduda menetlusele ca 1-1,5 aastat. Eelnõukohase seadusega luuakse regulatsioon, millega välistatakse julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse seisukohalt kriitilise tähtsusega ehitiste planeerimisel ja ehitamisel mitmeetapiline planeerimismenetlus. Planeerimismenetluse välistamisega lüheneb riigikaitseks olulise ehitise valmimise aeg minimaalselt ca ühe kuni kolme aasta võrra.

Eelnõu § 10 punktiga 1 muudetakse PlanS § 2 lõiget 2 ning sätestatakse, et ehitisele ei kohaldata PlanS-i, kui selle ainus eesmärk on valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul ja asjakohase ohuhinnangu alusel antud Vabariigi Valitsuse otsuse kohaselt riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine või hädaolukorra lahendamine. Selle sätte raames on mõeldud ehitist, mis on riigi julgeoleku – mille hulka kuulub ka sõjaline riigikaitse – tagamise seisukohalt kriitilise tähtsusega. Selliseks ehitiseks võivad olukorrast olenevalt kvalifitseeruda nii sellised Kaitseministeeriumi valitsemisala või Kaitseministeeriumi valduses olevad ehitised, mida ei ole lõikes 2¹ nimetatud, kui ka teiste ministeeriumide omandis (eelkõige nt Siseministeerium) või valduses olevad (planeeritavad) ehitised, samuti Kaitseväge kriitilistest vajadustest lähtuvalt strateegilist või sõjalist kaupa tootvate või käitlevate ettevõtete ehitised või riigi julgeoleku seisukohast vältimatult olulisi teenuseid pakkuvate ettevõtete ehitised. Sõjalise riigikaitse seisukohalt oluline ettevõtte peab arendama ja tootma tooteid või pakkuma teenuseid, mis vastavad Kaitseväge võimearendusprioriteetidele ja strateegiliste varude tagamise eesmärgile.

Kui Vabariigi Valitsus on vastavasisulise otsuse langetanud, siis ei rakendata asjakohase ehitise puhul ei planeerimise ega KSH ja KMH protsesse. Seega kiirendatakse käesoleva muudatusega oluliselt riigi julgeoleku seisukohalt oluliste ehitise valmimise protsessi ja vähendatakse bürokraatiat.

Kehtiva PlanS § 2 lõike 2 redaktsiooni kohaselt on PlanS kohaldamisalast välistatud ka ladustamisega seotud riigikaitse ehitise planeerimine, välja arvatud juhul, kui ehitis asub käesoleva seaduse § 125 lõikes 1 nimetatud detailplaneeringu koostamise kohustusega maa-alal ning side ja eelhoiatamisega seotud riigikaitse ehitise planeerimine. Nimetatud riigikaitse ehitiste puhul ei kohaldata PlanS-i ka käesoleva muudatuse järgselt, kuid need ehitised on lisatud eraldi eelnõukohasesse PlanS § 2 lõikesse 2¹ koos teiste riigikaitse ehitistega, seega ei looda kõnesoleval juhul uut õigust.

Eelnõu § 10 punktis 2 piiritletakse sellised riigikaitse ehitised, mille puhul eeldatakse ilma Vabariigi Valitsuse otsuseta, et nende ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas riigi sõjalise

kaitse tagamine. Sellisteks riigikaitse ehitisteks on side ja eelhoiatamise, ladustamise ning sõjaväelise väljaõppega seotud riigikaitse ehitised (näiteks rajatised, mis rajatakse sõjalise väljaõppe käigus, milleks võivad olla sillad, teed, aiad, punkrid jms), samuti riigikaitse tee, Kaitseväge ja Kaitseliidu linnak, Kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusväli (kui need asuvad riigi omandis oleval maal) ja lasketiir. Kaitseväge linnak on antud sätte tähenduses Kaitseväge alaliste ülesannete täitmiseks rajatud või kasutusele võetud hoonete ja rajatiste kompleks. Selgitame, et Kaitseväge linnak on aiaga piiratud territoorium, kus paiknevad Kaitseväge üksused ja liitlasüksused, kasarmud, staabihoone ja muu vajalik infrastruktuur (näiteks toitlustuskompleks). Kaitseväge linnak ei ole täna seaduse tasandil defineeritud. Eelnimetatud ehitiste kavandamine välistatakse automaatselt PlanS kohaldamisalast, mis omakorda tähendab, et nende puhul ei rakendata ka KSH ja KMH menetlust, välja arvatud eelnõukohases PlanS § 2 lõikes 2³ sätestatud juhul (ehitist planeeritakse detailplaneeringu kohustusega tiheasustusalale).

Selliste EHS § 115 lõike 1 järgsete riigikaitse ehitiste planeerimisele, mis ei ole automaatselt PlanS kohaldamisalast väljas, kohaldub ka edaspidi PlanS. Siiski ei ole ka selliste teiste riigikaitse ehitiste puhul välistatud, et Vabariigi Valitsus otsustab PlanS § 2 lõike 2 järgi valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul ja asjakohase ohuhinnangu alusel, et ehitise ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine, ja jätab PlanS-i seetõttu kohaldamata.

Eelnõukohase PlanS § 2 lõike 2² kohaselt kohaldub Kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusväljade puhul eelnõukohane PlanS § 2 lõige 2¹ vaid olukorras, kui harjutusväli kavandatakse tervikuna riigi omandis olevale maale. See tähendab, et kui kasvõi 5% kavandatava harjutusvälja alast hõlmab eraomandis olevaid kinnistuid, siis PlanS § 2 lõike 2¹ ei kohaldu ning PlanS kohaldamist automaatselt välistada ei saa. Tegemist on erinormiga eelnõukohase PlanS § 2 lõike 2¹ suhtes. Täpsustus sätte näol on siiski oluline, kuna kehtivas relvaseaduses (edaspidi *RelvS*) on juba loodud erand Kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusvälja asutamisele või laiendamisele teatud eelduste täitmisel. RelvS § 85 lõige 3¹ sätestab, et Kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusvälja asutamisel või laiendamisel võib Vabariigi Valitsus otsustada valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul ja asjakohase ohuhinnangu alusel, et sellise harjutusvälja rajamisele ei kohaldata PlanS-i, kui harjutusvälja asutamise või laiendamise ainus eesmärk on riigikaitse tagamine ning planeerimismenetluse läbiviimisest tulenev viivitus suurendab ohtu riigikaitsele. Eeltoodud RelvS sätte alusel asutatud või laiendatud harjutusvälja puhul võib harjutusvälja ala ulatuda ka eraomandis olevale maale, seega riivatakse isiku põhiõigusi, mistõttu peavad olema täidetud kõik RelvS § 85 lõikes 3¹ toodud tingimused, et Vabariigi Valitsus saaks PlanS-i jätta kohaldamata. Kui kõik RelvS § 85 lõikes 3¹ toodud tingimused täidetud ei ole ning ala hõlmab ka eraomandis olevaid kinnistuid, kohaldatakse PlanS kohast riigi eriplaneeringu menetlust. Kuna eelnõukohane säte välistab automaatselt PlanS-i kohaldamata jätmise selliste Kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusväljade puhul, mis ei ulatu eraomandis olevatele maadele, ei riiva see isiku põhiõigusi ning Vabariigi Valitsuse otsust PlanS-i kohaldamata jätmiseks RelvS § 85 lõikes 3¹ toodud tingimustel vaja ei ole. Seega Kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusväljade asutamise või laiendamise vajaduse tuvastamisel tuleb esmalt hinnata, kas alale võib jääda eraomandis olevaid kinnistuid. Kui jääb, siis PlanS kohaldamata jätmiseks peab Vabariigi Valitsus tegema otsuse RelvS § 85 lõikes 3¹ alusel. Kui eraomandis olevaid kinnistuid alale ei jää, kohaldatakse eelnõukohast PlanS § 2 lõiget 2¹ ning eraldi Vabariigi Valitsuse otsust PlanS kohaldamata jätmiseks ei tehta (v.a. eelnõukohases PlanS § 2 lg-s 2³ sätestatud juhul). Siiski olenemata sellest, et Vabariigi Valitsus ei pea eeltoodud juhul PlanS kohaldamata jätmiseks eraldi otsust tegema, peab Vabariigi Valitsus RelvS § 85 lõike 3 alusel tegema otsuse harjutusvälja asutamise või laiendamise kohta — seda eelnõukohased muudatused ei välista.

Eelnõukohane PlanS § 2 lõige 2³ sätestab erandi eelnõukohase PlanS § 2 lõikes 2¹ sätestatust. Kui Kaitseväe ja Kaitseliidu harjutusvälja (kui ala asub tervikuna riigi omandis oleval maal), lasketiiru, ladustamisega seotud riigikaitse ehitist ning Kaitseväe ja Kaitseliidu linnakut soovitakse ehitada detailplaneeringu koostamise kohustusega tiheasustusalale ning ehitist on viivitamatult vaja, siis automaatselt PlanS-i kohaldamata neid ehitada ei saa. Sellisel juhul võib detailplaneeringu koostamise kohustuse täitmata jätmise otsustada ainult Vabariigi Valitsus.

Eelnõukohastes PlanS § 2 lõigetes 2, 2¹ ja 2³ nimetatud ehitiste puhul annab ehitusloa TTJA või esitatakse talle ehitusteatis EhS § 118 lõigete 1 ja 2 alusel, sest selliste ehitiste püstitamise protsessi peab kaalukatel riigi julgeoleku vajadustest lähtuvatel põhjustel juhtima ja load väljastama riik oma asjakohaste ametiasutuste kaudu.

Kõik algatatud planeeringud menetletakse lõpuni vastavalt PlanS sätetele. See tähendab, et kui eelnõukohase PlanS § 2 lõikes 2¹ nimetatud ehitise osas on algatatud planeering, mis on hetkel pooleli, siis antud sätte alusel planeeringu menetlust ei lõpetata, vaid see viiakse lõpuni kuni planeeringu kehtestamiseni. Pikem selgitus eelnõu § 2 juures.

Eelnõukohases PlanS § 2 lõikes 2⁴ sätestatakse, et kui eelnõukohastes PlanS § 2 lõigetes 2, 2¹ ja 2³ nimetatud ehitist asub riigi omandis oleval maal ja esineb vastuolu kehtivate varem kehtestatud planeeringutega (nt üld- või maakonnaplaneeringud), siis võib Vabariigi Valitsus otsustada varem kehtestatud planeeringute või nende osade kehtivuse peatada. Säte sarnaneb riigi eriplaneeringu kehtestamise sätetega (PlanS § 53 lg-d 2 ja 3). Vabariigi Valitsuse otsus kehtib viis aastat, mille jooksul peab ehitist olema valmis. Lühike tähtaeg tuleneb asjaolust, et PlanS kohaldamata jätmine ja kehtivate planeeringute järgimata jätmine saab olla põhjendatud ainult kiireloomuliselt vajaliku ehitise korral, mille puhul saab eeldada, et ehitist saab viie aasta jooksul valmis. Ehitist loetakse valminuks, kui ehitist on võimalik kasutada nõuete ja kasutusotstarbe kohaselt. Ehitise valmimist ei seota kasutusteatisega ega kasutusloaaga, kuna EhS § 119 lg 1 kohaselt ei pea riigikaitse ja julgeolekuasutuse ehitise ning riigipiiri taristu kasutamiseks esitama kasutusteatiset ega taotlema kasutusluba. Kui ehitist viie aasta möödudes valmis ei ole, siis planeeringute peatamise alus langeb ära ja seega taastub enne peatumist kehtinud olukord. Sätte kohaselt ei arvata Vabariigi Valitsuse otsuse kehtivuse tähtaja hulka aega, mis otsuse kehtivus oli peatatud ja ehitamine keelatud. Selle täpsustuse lisamine on oluline, kuna ehitisega seotud kohtumenetluses võidakse kohaldada esialgset õiguskaitset, näiteks peatada Vabariigi Valitsuse otsuse kehtivus või keelata ehitise ehitamine, mis võib ettenähtud ajaraamis ehitise valmimist takistada.

Kohaliku omavalitsuse teostamise tagatise riive

Planeerimismenetluses konsolideeritakse riiklikud, kohalikud ja erahuvid ühte planeeringu dokumenti. See võimaldab lahendada planeerimismenetluses võimalikud huvide konfliktid ja õiguslikud vaidlused, arvestades õigusaktidest tulenevaid piiranguid ja kohustusi. Planeeringu kehtestamise menetluses korraldab kohaliku omavalitsuse üksus nii kohaliku elu küsimusi kui ka täidab riiklikku ülesannet (riigikaitse, keskkonnakaitse, avalik kord jne). PS § 2 kohaselt on riik korraldatud unitaarriigi põhimõttel. Eesti riigi maa-ala, territoriaalveed ja õhuruum on lahutamatu ja jagamatu tervik. Eesti on riiklikult korralduselt ühtne riik. PS § 2 lõikes 1 on Eesti territoriaalset terviklikkust rõhutatud sõnadega „lahutamatu ja jagamatu“, mis muudab sätte rahvusvahelises õiguses mõistetud territoriaalse terviklikkuse printsiibi tähendusest laiemaks, välistades ka üksiku territoriaalse autonoomse üksuse olemasolu riigis. Riigikohus on korduvalt rõhutanud, et kuna PS-s ei ole rahvuslik-territoriaalset autonoomiat eraldi nimetatud, oleks selle olemasolu riigis vastuolus

PS-ga ([RKPKo 11.08.1993, III-4/A-2/93](#); [RKPKo 06.09.1993, III-4/A-3/93](#)). Kohaliku omavalitsuse üksused korraldavad kohaliku elu küsimusi ja täidavad neile volitatud avaliku võimu ülesandeid riigi territooriumi kindlaksmääratud osa (haldusüksuse territoorium ehk haldusterritoorium) suhtes. Riigikaitse korraldamine ei ole kohaliku elu küsimus.

PS § 154 lõike 1 kohaselt otsustavad ja korraldavad kõiki kohaliku elu küsimusi kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt. PS § 154 lõike 2 kohaselt võib kohalikule omavalitsusele panna kohustusi ainult seaduse alusel või kokkuleppel kohaliku omavalitsusega. Kohalikku omavalitsust teostatakse kohaliku omavalitsuse üksuste kaudu (PS § 155). Samuti võib seadusega kehtestada kohaliku omavalitsuse või kohaliku omavalitsuse üksuste enesekorraldusõiguse piirangud. Et kohaliku omavalitsuse ja kohaliku omavalitsuse üksuste enesekorraldusõiguse põhiolemus säiliks, peavad selle piirangud olema proportsionaalsed ega või moonutada enesekorraldusõiguse olemust. Kohaliku omavalitsuse põhiseadusliku tagatise riive tuvastamiseks tuleb hinnata, kas kavandataval meetmel on mõju kohaliku omavalitsuse teostamisele või kohaliku omavalitsuse üksuse korraldusele.

Eelnõukohane Vabariigi Valitsuse otsuse mõju sarnaneb riigi eriplaneeringu kehtestamise otsusega, kuna ka sel juhul otsustab Vabariigi Valitsus kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumile rajatava ehitise üle. Ühest küljest piirab see kohaliku omavalitsuse üksuse võimalust ise otsustada, kuidas tema haldusterritooriumil paiknevat maa-ala kasutatakse, ning see võib riivata kohaliku omavalitsuse üksuse funktsiooni täitmist. Teisest küljest reguleeritakse Vabariigi Valitsuse otsusega riigi territooriumi kui terviku kaitset sõjalise rünnaku tõrjumiseks valmistumisel ning selline tegevus on osa heidutusest, millel põhineb riigi sõjaline kaitse. PS preambuli neljanda lõigu kohaselt on riigi esmane ülesanne sisemise ja välise rahu ning julgeoleku kaitsmine ühiskonnas. Selle osana peab riik kaitsma ühiskonda ja inimesi väljastpoolt tuleva ohu korral. Riigi sõjaliseks kaitseks valmistumine on täidesaatva riigivõimu ülesanne, mida täidab Vabariigi Valitsus täidesaatva riigivõimu asutuste (Kaitseministeerium, Kaitsevägi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus jt) kaudu. Kõnealune Vabariigi Valitsuse otsus võib riivata kohaliku omavalitsuse teostamist üksnes niivõrd, kui eelnõukohase PlanS § 2 lõigetes 2, 2¹ ja 2³ nimetatud ehitise kavandamine ja ehitamine ei võimalda kasutada puudutatud osa kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumist muul eesmärgil. Samuti juhul, kui PlanS § 2 lg 2⁴ alusel tehtud Vabariigi Valitsuse otsuse korral peatuvad konkreetsel alal, mis on riigimaa, varem kehtestatud planeeringud või nende osad.

PlanS § 53 lõike 2 kohaselt peatuvad Vabariigi Valitsuse kehtestatud riigi eriplaneeringu otsuse alusel kehtivad üld- ja maakonnaplaneeringud riigi eriplaneeringuga hõlmatud alal. Vabariigi Valitsuse otsusel on selles osas sama mõju nagu riigi eriplaneeringu kehtestamise otsusel. Kavandatava regulatsiooniga ei panda kohalikule omavalitsusele kohustust kavandada või ehitada välja riigi sõjaliseks kaitseks vajalikke ehitisi ega anta täidesaatva riigivõimu asutustele pädevust reguleerida kohaliku omavalitsuse teostamist. Kavandatava meetme mõju kohaliku omavalitsuse teostamisele on kaudne ning avaldub üksnes olukorras, kus sama maa-ala soovitakse kasutada nii kohaliku elu korraldamiseks kui ka riigi sõjaliseks kaitseks.

Kavandatava meetmega kaasnev riive on proportsionaalne, kui see on legitiimse eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas. Riigi julgeoleku, sh sõjalise riigikaitse efektiivne tagamine läbi riigikaitseks vajalike ehitiste kiire rajamise on legitiimne eesmärk, mida kavandatava meetmega saavutada. Kavandatav meede on sobiv PlanS § 2 lõigetes 2, 2¹ ja 2³ nimetatud ehitiste kiireks väljaarendamiseks, arvestades pingestuvate rahvusvaheliste suhete ja julgeolekuolukorra tingimusi. Meede on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid vähem koormava meetmega, mis on vähemalt sama tõhus kui esimene. Alternatiivseks meetmeks oleks planeeringu koostamine (nt riigi eriplaneering). Planeeringu koostamine, mis võtab tavapäraselt mitu aastat, ei aita tagada riigikaitse jaoks vajaliku ehitise valmimist viivitamatult ning riigi

eriplaneeringu koostamisel on selle mõju kohaliku omavalitsuse autonoomiale lõppkokkuvõttes sama kui kavandatava meetme puhul. Seega on kavandatav regulatsioon võrreldes alternatiivsete lahendustega palju efektiivsem ega riiva kohaliku omavalitsuse üksuse enesekorraldust rohkem kui näiteks riigi eriplaneering. Ka planeeringu koostamise käigus peab kohaliku omavalitsuse üksus arvestama riiklike huvide ja seadusest tulenevate kohustustega. Isegi tavapärase planeerimismenetluses ei saa kohaliku omavalitsuse üksus õiguspäraselt eirata riigikaitse vajadusi ning jätta arvestamata riigi sõjaliseks kaitseks vajalike ehitistega. Riigi sõjalise kaitse vajaduste hindamine ning selleks vajalike ehitiste ja maa-alade kavandamine on Vabariigi Valitsuse ja täidesaatva riigivõimu asutuste pädevuses. Kohaliku omavalitsuse üksusel on õigus avaldada arvamust, millist mõju riigikaitse ehitiste kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil kohalikule elanikkonnale ja kohaliku elu küsimuste lahendamisele kaasa toob, ning Vabariigi Valitsus või muu täidesaatva riigivõimu asutus peab otsustamisel neid huvisid kaaluma.

Eeltoodut arvestades on riigikaitse jaoks vajalike ehitiste kavandamine ja väljaehitamine riigi sõjalise kaitse korraldamine. Riigi sõjalise kaitse korraldamine on Vabariigi Valitsuse ja tema valitsemisala täidesaatva riigivõimu asutuste pädevuses. Vabariigi Valitsuse otsused tehakse haldusmenetluses, küsides kohaliku omavalitsuse üksuse arvamust ning kaaludes kavandatava otsuse mõju kohalikule elanikkonnale ja kohaliku elu korraldusele. Eelnõukohaste PlanS § 2 lõigete 2, 2¹ ja 2³ tingimustele vastavate ehitiste hulk on väga piiratud. Eelnõukohane PlanS § 2⁴ ei riiva kohaliku omavalitsuse teostamist või on selle mõju kohaliku omavalitsuse teostamisele proportsioonis riigi sõjaliseks kaitseks valmistumise vajadusega.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõukohase seadusega täpsustatakse terminit „riigi julgeolek“, mis hõlmab ka sõjalist riigikaitset.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

6. Seaduse mõju

6.1. Kohtutele pannakse kohustus lahendada riigikaitse ehitistega seotud kaebused eelisjärjekorras ja kiirendatud korras

Sihtrühm ja avaldatav mõju

1. Kohtud

Positiivne mõju

Tekib selgem prioriteetide süsteem, mille korral kohtud teavad, et riigikaitse ehitiste puudutavad vaidlused tuleb lahendada esmajärjekorras.

Muudatus kiirendab oluliselt riigikaitse ehitistega seotud kohtuvaidlustes lõpliku, jõustunud kohtulahendini jõudmist. Kiire menetlus loob lühikese aja jooksul selguse nii kaebajale kui ka vastustajale, kas riigikaitse ehitiste puudutava tegevusega saab edasi minna või mitte. Kiirem menetlus aitab tagada, et pikaajalised kohtuvaidlused ei takista riigi kaitsevõime tugevdamist ning et julgeolekukeskkonna muutustele saab reageerida operatiivselt.

Võimalike negatiivsete riskidena võib eelisjärjekord nihutada teiste asjade arvelt ressursse ja pikendada muude haldusajade menetlusaega. Võimalik on ka ebavõrdne koormuse jaotus, kuna

suurim surve langeb eelduslikult halduskohtutele (nt Vabariigi Valitsuse otsused PlanS kohaldamata jätmiseks ja ehituslubade vaidlused). Kiirendatud menetlus jätab kohtutele vähem aega tõendite analüüsimiseks. Samas paneb selline lähenemine kaebuse esitajale suurema hooldus- ja põhjendamiskohustuse koostada kvaliteetne kaebus ning keskenduda kaebuse sisule ja asjakohasusele.

Säte, mis kohustab riigikaitse ehitistega seotud haldusasjad lahendama eelisjärjekorras ning nelja kuue kuu jooksul, avaldab kahetist mõju. Ühelt poolt suurendab see kohtute töökoormuse kontsentratsiooni ja võib tuua kaasa täiendava ressursivajaduse ning ajasurve nii kohtutele kui menetlusosalistele. Teiselt poolt toetab see riigi julgeolekuvajadusi ja strateegiliste projektide õigeaegset elluviimist. Sättest tulenev mõju on seega valdavalt positiivne riigikaitse aspektist, kuid eeldab kohtusüsteemi sisemist kohanemist, et vältida kvaliteediriske ja koormuse kuhjumist teistes haldusasjades.

2. Kaitseministeerium, Kaitsevägi, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus ja riigikaitse ehitiste arendajad

Positiivne mõju

Riigikaitseks olulised ehitised valmivad kiiremini ja täidavad riigikaitse tagamise eesmärgi, sest kaebused vaadatakse läbi kiirendatud korras. Oluline eelis on ka see, et riigikaitse ehitiste ehitamist saab planeerida kindlamate tähtaegadega. Samuti avaldab positiivset mõju kulude vähenemine, kuna ajaliselt piiritletud kohtumenetlused tähendavad väiksemat riski kulukate (ehitus)seisakute tekkimiseks. Eelduslikult vähendab lühem kohtumenetluse tähtaeg ka kulusid kohtumenetlusele endale.

Negatiivne mõju

Suurem rõhk kvaliteetsele ettevalmistusele, sest lühendatud menetlustähtajad eeldavad paremini ettevalmistatud dokumente.

3. Füüsilised isikud

Positiivne mõju on kaudne – riigikaitse ehitiste asukohad selguvad lühikeses ajaraamis, mis tagab õiguskindluse ja selguse mõlemale kohtumenetluse poolele.

Negatiivne mõju avaldub näiteks siis, kui erasik soovib esitada halduskohtule kaebuse mõnes teises küsimuses ja tema kaebuse kohtumenetlus venib riigikaitse ehitise vaidluse tõttu, millele on antud eelisjärjekord.

KOKKUVÕTE

Eelisjärjekorras ja kindla tähtajaga riigikaitse ehitise puudutavate kaebuste lahendamine toetab riigikaitse ehitiste kiiremat valmimist ja riigikaitse-eesmärkide tõhusat tagamist, kuid toob kaasa riske menetluse põhjalikkusele ja koormuse jaotusele kohtutes. Samuti paneb see suurema vastutuse kaebajale panustada kaebuse koostamisel selle sisule ja asjakohasusele ning võib pikendada muude kohtuvaidluste menetlusaegu.

6.2. Riigi julgeoleku kaalutlustel keskkonnamõjude hindamata jätmine

Eelnõu eesmärk on luua selge ja kiirendatud kord, mille alusel võib selliste ehitiste planeerimisel, mille eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine, jätta KMH tegemata.

Sihtrühm ja avaldatav mõju

1. Avalikkus ja kohalikud elanikud

Positiivne mõju

Selliste riigikaitse ehitiste kiire ehitamine, mille eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine, on kogu riigi ja avalikkuse huvides. Sellega tagatakse tõhusamalt riigi kaitsevõime, kriitilise taristu töökindlus, valmisolek võimalikeks julgeolekuohtudeks jmt.

Kiire reageerimisvõime julgeoleku, sealhulgas riigikaitsele ohtudele aitab vältida olukordi, kus riik taristu rike seaks ohtu elanikkonna heaolu.

Võimalikud negatiivsed riskid

Lühendatud või puuduv KMH vähendab avalikkuse kaasamise võimalusi, seega ka kohalike elanike võimalusi ehitiste kavandamisel kaasa rääkida. Kui põhjalik KMH jääb tegemata, jääb risk, et elanike elukeskkond (müra, visuaalne mõju, liikluskoormus) võib ajutiselt või püsivalt muutuda negatiivsemalt kui KMH tegemisel.

Võimalikke negatiivseid riske tuleb leevendada, tehes koostööd Keskkonnaametiga ja ühtlasi tuleks avalikkusele kommunikeerida erandi kasutamise põhjendust. KeHJS kohase KMH jätmine tähenda, et keskkonnamõjusid ei hinnata üldse. Mõjud hinnatakse vajalikus ulatuses ning keskkonna leevendusmeetmed töötatakse ka vajadusel välja ning tagatakse nende rakendamine.

2. Kohalikud omavalitsused

Positiivne mõju

Kiiremini ellu viidud riiklikud taristuprojektid, mille puhul kohalik omavalitsus saab kasu julgeolekut tagavatest lahendustest. Samuti uuendatakse riigikaitse ehitiste ehitamisel aeg-ajalt ka kohalikku taristut, näiteks teid, millest saab kasu kogu kohalik kogukond.

Negatiivne mõju seisneb selles, et teatud olukordades peatuvad varem kehtestatud üld- ja maakonnaplaneeringud. Samuti võib kohalike elanike seas tekkida pahameel, kui neid ei ole ehitise planeerimisprotsessis põhjalikult kaasatud.

Riske aitab maandada varajane info jagamine kohalikele omavalitsustele.

3. Riigiasutused (kaitse-, julgeoleku-, kriisireguleerimise ja keskkonnaasutused)

Positiivne mõju

Kiirem reageerimine julgeolekuohtudele, sest paindlikkus võimaldab rajada kaitse- ja kriitilise taristu kiiremini.

Väiksem halduskoormus kriisiolukorras, sest KMH pikk menetlus ei takista kiireid otsuseid.

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad sellega, kui KMH jääb ära, sest siis võib suurened vajadus teha keskkonnaasutustes lühendatud mõjuanalüüs.

4. Loodus ja keskkond

Positiivne mõju

Kaudne kasu kriiside ennetamisel, sest hästi toimiv julgeoleku- ja kriitiline taristu võib ennetada keskkonnakahju (nt sabotaaž energia- või veetaristule).

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad sellega, et mõni oluline keskkonnamõju jääb tähelepanuta, samuti võib kiirendatud riigikaitseliste ehitiste ehitamise protsess mõjutada kaitsealuste liikide elupaiku. Ilma KMH-ta võib eri projektide koondmõju jääda analüüsimata.

Riske on võimalik maandada sellega, et raie kavandamisel tehakse koostööd Keskkonnaametiga, raie ja ehitustöid ei tehta näiteks pesitsusajal, kui see võib linde kahjustada, samuti sellega, et seatakse müratõkked jms, mis leevendavad negatiivset keskkonnamõju. Enne ehitise kavandamist tehakse alale minimaalne vajalik keskkonnamõjude hinnang ning Natura eelhindang. Vajaduse korral töötatakse välja ka leevendusmeetmed. KeHJS kohase KMH tegemata jätmise ei tähenda, et mõjusid üldse ei hinnata, neid hinnatakse valdkonna ekspertide poolt lihtsalt lühemas ajaraamis ja KeHJS-e väliselt.

5. Üldine mõju halduskorraldusele

Positiivne mõju

Suurendab riigi võimet langetada ajakriitilisi otsuseid.

Loob selguse, millal KMH erand on õigustatud, vähendades õigusvaidlusi.

Suurendab riigi kaitsevõimet ja kriisikindlust.

KOKKUVÕTE

Eelnõu loob olulise ja kitsalt piiritletud võimaluse jätta KMH tegemata ehitiste puhul, mille eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas riigikaitse tagamine. Peamised eelised on seotud kiire reageerimise ja riigi kaitsevõime tugevdamisega, samal ajal, kui peamised riskid on seotud avalikkuse kaasamise vähenemise ja võimaliku keskkonnamõjuga. Selged menetlusreeglid ja leevendusmeetmed aitavad tasakaalustada julgeolekuvajadust ja keskkonnakaitse põhimõtteid.

6.3. Keskkonnaorganisatsiooni kaebeõiguse piiramine

Eelnõu eesmärk on kooskõlas Arhusi konventsiooni ja EL õigusega minimaalses ulatuses kitsendada keskkonnaorganisatsiooni kaebeõigust nii, et piirang ei muudaks kaebeõiguse kasutamist võimatuks ega ülemäära raskeks. Antud muudatus mõjutab eelkõige keskkonnaorganisatsioone ja kohtuid.

1. Keskkonnaorganisatsioonid

Positiivne mõju

Loob õigusselguse olukordades, kus riigikaitseliste ehitiste ja nendega seotud tegevuste puhul on vaja kiiresti tagada riigi julgeolek. Keskkonnaorganisatsioonide kaebeõiguse piiramine sellistes selgelt määratletud juhtumites võib vähendada menetluslike viivitusi ning soodustada haldusmenetluse tõhusust. Samuti säilib keskkonnaorganisatsioonide kaebeõigus juhul, kui tegevusega võib kaasneda keskkonnoaht, mis aitab tagada, et olulised keskkonnariskid ei jääks õiguskaitseta.

Negatiivne mõju

Säte piirab keskkonnaorganisatsioonide senist laiapõhjalist kaebeõigust ning võib vähendada nende võimalusi esindada avalikku huvi keskkonnakaitse riigikaitse objektide kavandamisel. Praktikas võib „keskkonnaohu“ kriteeriumi kitsas tõlgendamine viia olukorrani, kus keskkonnamõjud ei ole piisavalt kohtulikult kontrollitavad. See võib vähendada keskkonnaorganisatsioonide usaldust otsustusprotsessi läbipaistvuse ja tasakaalustatuse suhtes.

Võttes arvesse nii positiivseid kui ka negatiivseid mõjusid, on keskkonnaorganisatsioonide kaebeõiguse piiramine käesolevas sättes proportsionaalne. Piirang on suunatud kitsalt riigi julgeoleku ja sõjalise riigikaitse tagamisega seotud juhtumitele ning ei ole absoluutne, kuna keskkonnaorganisatsioonidele säilib kaebeõigus juhul, kui tegevusega võib kaasneda keskkonnoaht. Seeläbi on tagatud tasakaal riigi julgeoleku huvide ja keskkonnakaitse avaliku huvi vahel, võimaldades vältida põhjendamatuid menetluslikke viivitusi, kuid säilitades samas võimaluse oluliste keskkonnariskide kohtulikuks kontrolliks.

2. Kohtud

Positiivne mõju

Säte võib vähendada halduskohtute koormust, kuna väheneb riigikaitse ehitiste ja nendega seotud toimingute vaidlustamine keskkonnaorganisatsioonide poolt juhtudel, kus keskkonnoahtu ei esine. See võimaldab kohtutel keskenduda sisuliselt olulisematele vaidlustele ning soodustab kohtumenetluse tõhusust ja menetlusökonomiat. Samuti võib see kiirendada riigikaitse projektidega seotud vaidluste lõplikku lahendamist, mis on oluline riigi julgeoleku huvides.

Negatiivne mõju

Säte võib tuua kaasa vaidlusi kaebeõiguse olemasolu üle, eelkõige seoses „keskkonnaohu“ mõiste sisustamisega, mis võib menetluse algfaasis pikendada kaebeõiguse kontrolli ja tekitada täiendavat menetluslikku ebakindlust. Samuti võib väheneda kohtulik kontroll haldusorganite kaalutusotsuste üle keskkonnaküsimustes, mis võib suurendada riski, et teatud keskkonnamõjud jäävad kohtulikult läbi vaatamata.

KOKKUVÕTE

Eelnõu piirab keskkonnaorganisatsioonide kaebeõigust kitsalt määratletud riigikaitse olukordades, aidates kaasa riigi julgeoleku tagamisele ja menetluste kiirendamisele. Selline piirang omakorda toetab kohtumenetluse tõhusust ja menetlusökonomiat. Samal ajal säilib võimalus kohtulikuks kontrolliks juhul, kui tegevusega võib kaasneda keskkonnoaht. Seega on tagatud, et olulised keskkonnariskid ei jääks õiguskaitseta ning piirang ei ole kohtumenetluse seisukohalt ülemäärane ja aitab kaasa tasakaalustatud ja eesmärgipärasele õigusemõistmisele.

6.4 Metsateatise kohustuse vähendamine ja metsaressursi kohta teabe kogumine riigikaitse eesmärkidest lähtuvalt

Eelnõu eesmärk on luua paindlik ja operatiivne kord, mis võimaldab riigikaitse vajadustest tulenevalt vähendada metsateatise esitamise kohustust, kui raie või metsamajanduslik tegevus tehakse otsesel riigikaitse eesmärgil või julgeolekukaalutlustel. Samuti koguda täiendavat ja täpsemat teavet metsaressursi kohta, et tagada tõhus riigikaitse ehitiste kavandamine ja ehitamine ning liitlasvägede vastuvõtuvõime.

Sihtrühm ja avaldatav mõju

1. Avalikkus ja kohalikud elanikud

Positiivne mõju

Tugevneb julgeolek, sest riigikaitse ehitiste rajamiseks vajalikud tööd saavad tehtud kiiremini. Seeläbi paraneb nii kaitse- kui ka kriisivalmidus, kuna metsakatte vähendamine kriitilistes piirkondades võib parandada päästetöid, operatiivset liikuvust ja evakueerimisvõimalusi. Kavandatav tegevus vähendab ka bürokraatiat ajakriitilistes olukordades.

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad sellega, et tavamenetlusest kõrvalekalduvad võivad vähendada elanike teadlikkust ja võimalust kaasa rääkida.

2. Riigiasutused (Kaitseministeerium, Keskkonnaamet, Päästeamet, Riigimetsa Majandamise Keskus, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus)

Positiivne mõju

Võime tegutseda operatiivselt, ilma et halduskoormus takistaks julgeolekuvajadusi. Metsateatise esitamise kohustusest vabanemine vähendab bürokraatiat ning aitab riigikaitse ehitisi ehitada viivitamatult ja eesmärgipäraselt, et tagada riigi julgeolek ja sõjaline riigikaitse.

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad siis, kui raie mõju keskkonnale ei ole piisavalt uuritud. Selle riski maandamiseks tehakse raie kavandamisel aktiivset koostööd Keskkonnaametiga.

3. Kohalikud omavalitsused

Positiivne mõju

Õigel ajal ehitatud riigikaitse ehitised toetavad piirkonna julgeolekut ja kriisivalmidust.

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad sellega, kui kohalikul omavalitsusel on elukeskkonna muutuste teemal piiratud võimalus kaasa rääkida, sest avalik pahameel tabab sageli omavalitsust, isegi kui otsuse tegi riik.

4. Riigikaitse ja liitlased (NATO, Kaitsevägi, Kaitseliit)

Positiivne mõju

Suurem liitlasüksuste vastuvõtuvõime, sest keskkonna- ja haldustakistused vähenevad, mille tulemusel on võimalik liitlasüksustele tagada kokkulepitud tingimused vastavas ajaraamis.

Olulisi negatiivseid riske ei kaasne, kuid avaliku kriitika risk võib mõjutada koostööd või riigikaitse ehitise valmimise tempot, kui kommunikatsioon ei ole piisav.

5. Keskkonnaorganisatsioon

Muudatus, mille kohaselt riigi julgeoleku tagamiseks, sealhulgas sõjaliseks riigikaitseks rajatavate riigikaitse ehitiste kavandamisel ja ehitamisel ei ole nõutav metsateatise esitamine, mõjutab keskkonnaorganisatsioonide seniseid osalus- ja teavitamisvõimalusi metsade kasutamisega seotud otsustes.

Metsateatise esitamise kohustuse erand võimaldab kiirendada riigikaitse ehitiste ettevalmistamist ja elluviimist ning vähendab menetluskoormust julgeolekuolukorrast tulenevate vajaduste korral. Samas väheneb keskkonnaorganisatsioonide ligipääs teabele kavandatavate raiete

ja metsa kasutamise kohta ning võimalus varajases etapis tähelepanu juhtida võimalikele keskkonnamõjudele.

Muudatus eeldab, et riigikaitse ehitiste kavandamisel arvestatakse keskkonnamõju eesmärke muude kehtivate õigusaktide ja halduspraktikate kaudu. Kokkuvõttes muudab regulatsioon keskkonnaorganisatsioonide rolli metsade kasutamisega seotud otsustusprotsessides piiratumaks, toetades samal ajal riigi võimet tagada julgeolek ja reageerida operatiivselt riigikaitsele vajadustele.

KOKKUVÕTE

Eelnõu mõju on kahepoolne. Positiivne on see, et riigikaitse vajadused saavad täidetud kiiremini ja tõhusamalt. Metsateatise kohustus väheneb erandjuhtudel, vähendades halduskoormust. Riigil tekib parem ülevaade metsaressursi kasutamisest julgeoleku eesmärgil.

Potentsiaalne risk on see, et keskkonna- ja kogukonnamõju võib jääda lühikeseks ajaks vähem kaardistatuks. Avalikkuse teavitamine ja läbipaistvus võib väheneda. Maaomanike õiguste tagamine vajab hoolikat tasakaalustamist.

Tasakaalustavateks meetmeteks on kitsalt piiritletud regulatsioon ja otsustusjuhised, hilisem avalikustamine ja statistiline aruandlus erandite kasutamise kohta ning kvaliteetne keskkonnaseire ka kiirete menetluste korral.

6.5. PlanS kohaldamisala piiramine seoses riigikaitse ehitistega

Eelnõu eesmärk on tagada, et ajaliselt kriitilised riigikaitse ehitised saaksid rajatud kiiremini ja paindlikuma menetlusega, ilma et venivad planeerimismenetlused takistaksid riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse eesmärkide täitmist.

Sihtrühm ja avaldatav mõju

1. Avalikkus ja kohalikud elanikud

Positiivne mõju

Suureneb julgeolek ja kriisivalmidus, sest riigikaitse ehitised valmivad kiiremini ning see toetab elanikkonna turvalisust.

Parem ja operatiivsem logistika konfliktolukordades (sh liitlaste operatiivne tugi ning päästetööde logistika).

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad sellega, et väheneb võimalus menetlustes osaleda ja seisukohti esitada, kui ehitise kavandamisel ei kohaldata PlanS-i.

Muutused elukeskkonnas (müra, liiklus, visuaalne mõju) võivad samuti avaldada negatiivset mõju, mille üle elanikel võib olla väiksem otsustusõigus.

Negatiivsete riskide maandamiseks tuleks teha regulaarset koostööd kohalike omavalitsustega, et tagada kohalike elanike informeeritus. Kui ehitis on ehitusloakohustuslik, siis toimub kaasamine vastavalt EhS-le, kuid antud eelnõuga kaasatavate isikute ringi selles menetluses ei piirata.

2. Kohalikud omavalitsused

Positiivne mõju

Väheneb koormus planeerimismenetlustes, kuna riigikaitse ehitise ehitatakse väljaspool PlanS-i. Tugevdatud julgeolek kohalike omavalitsuste territooriumil, mis parandab kogu piirkonna valmisolekut.

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad sellega, et kohalikul omavalitsusel väheneb otsustusõigus planeeringute üle, mis mõjutavad kohaliku maa kasutust ja arendust. Suureneb tõenäosus, et kohaliku arengukava eesmärgid muutuvad riigikaitse vajaduste tõttu.

Negatiivsete riskide maandamiseks tuleks kohalikke omavalitsusi kaasata nõuandvas rollis ka siis, kui planeerimisprotsessi ei rakendata. Riigi eriplaneeringu menetluse puhul võetakse samuti kohaliku omavalitsuse üksuselt otsustusõigus ära, kuid on säilitatud arvamuse avaldamine. Leevendavaks meetmeks on tasakaalustatud läbirääkimised riigiga maa kasutuse ja kompensatsioonimeetmete üle. Samuti säilib ka uute Kaitseväge ja Kaitsejõudu harjutusväljade asutamisel või laiendamisel RelvS § 85 lõikes 6 sätestatud kohaliku omavalitsuse üksusele makstav hüvitis.

3. Maaomanikud ja arendajad

Positiivne mõju

Kiirem õiguslik selgus, kui riik otsustab rajada riigikaitse ehitise, millele ei kohaldu tavapärane planeerimisprotsess.

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad juhul, kui maa jääb riigikaitse ehitise piiranguvööndisse või mõjualasse.

Võimalikke riske aitab maandada see, kui tagatakse vajaduse korral õiglane ja kiire riigikaitse ehitise kasutamisega kaasneva olulise häiringu hüvitamine ning kui antakse selged juhised maa kasutamise kohta ohualadel.

4. Keskkonnaorganisatsioonid, kodanikeühendused ja avaliku huvi esindajad

Positiivne mõju

Proportsionaalsem raamistik, mis täpsustab, millal erandit võib kasutada, vähendades kahtlust, et riik kasutab planeerimismenetlusest kõrvalehoidmist põhjendamatult.

Võimalus keskenduda strateegilisematele juhtumitele, kuna erandite kasutamine on kitsalt seotud riigikaitsega.

Võimalikud negatiivsed riskid kaasnevad sellega, et väheneb võimalus avalikku huvi planeerimisprotsessis kaitsta, sest planeeringu avalikustamine ja kaasamine võivad ära jääda.

5. Riigiasutused (Kaitseministeerium, Kaitseväge, Maa-amet, Keskkonnaamet, Siseministeerium, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus)

Positiivne mõju

Kiireneb otsustamine ja projektide elluviimine, mis on olulised ajakriitilistel hetkedel riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamiseks.

Väheneb halduskoormus, sest pikka ja mitme-etapilist planeerimisprotsessi ei ole vaja.

Paraneb operatiivne valmisolek liitlasüksuste vastuvõtuks, harjutusalade laiendamiseks, varustuse eelpaigutamiseks ja mobiilsuseks.

Võimalikud negatiivsed riskid on minimaalsed ja avalduvad siis, kui võib tekkida vajadus tagada keskkonna- ja ohutusriskide leevendamine, mis tavapäraselt tehakse planeerimisetaapis. Teatud puhkudel (nt KOV-dele kompensatsioonimehhanismi pakkumine planeeringu puudumise tõttu) võib finantskoormus suureneda, kuna peab leidma vahendeid, kuidas negatiivset mõju leevendada.

6. Riigikaitsevaldkond tervikuna (sh NATO liitlased)

Positiivne mõju

Märkimisväärselt paraneb riigi julgeolek, sealhulgas sõjaline riigikaitse, sest ajakriitiliste riigikaitse ehitiste planeerimine ja ehitamine ei viibi.

Paraneb liitlasüksuste vastuvõtuvõime, mis toetab kollektiivkaitset.

Vähenevad kulud, kuna ei teki ebavajalikke viivitusi, mis kasvataksid projektide maksumust.

Võimaliku negatiivse riskina tuleb arvestada seda, et liitlaste kohaloleku ja ehituse intensiivistumine võib tekitada avalikkuses küsimusi.

Riski aitab maandada selge ja võimaluste piires kommunikatsioon kohalike elanike ja kogukondadega

KOKKUVÕTE

PlanS kohaldamisala piiramine riigikaitse ehitiste puhul on vajalik riigi julgeoleku ja kollektiivkaitse eesmärkide täitmiseks, kuid sellega kaasneb põhiõiguste, kohaliku autonoomia ja keskkonnakaitse seisukohalt mitu riski.

Peamine positiivne mõju on riigikaitse ehitiste kiire ja tõhus rajamine, riigi ja liitlaste suurem operatiivne valmisolek, vähendatud halduskoormus ning parem projektide prognoositavus.

Peamised võimalikud riskid kaasnevad avalikkuse kaasamise ja läbipaistvuse vähenemise tõttu.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega ei kaasne eeldatavasti lisatulu ega -kulu. Seaduse rakendamisel jäetakse riigikaitse ehitiste kavandamisel ja ehitamisel vahele mitme-etapiline planeerimisprotsess juhul, kui ehitiste ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sealhulgas sõjalise riigikaitse tagamine ja nende ehitamine lähtub kiireloomulisest julgeolekukaalutlusest. Seega väheneb riigiasutuste töökoormus.

Osaliselt väheneb kohtute koormus, sest piiratakse avalike huvide kaitseks esialgse õiguskaitse taotluse esitamist, teisalt pannakse kohtule tähtaeg riigikaitse ehitiste kavandamise ja ehitamisega seotud kaebuste lahendamiseks ning see võib olenevalt tähtajast suurendada kohtute töökoormust.

8. Rakendusaktid

Rakendusakte käesoleva eelnõuga ei kavandata ega muudeta.

9. Seaduse jõustumine

Eelnõukohane seadus jõustub 2026. aasta 1. märtsil.

10. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (edaspidi *EIS*) kaudu kiireloomuliseks koostöölastamiseks Justiits- ja Digiministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Siseministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule ja arvamuse avaldamiseks Riigikohtule ning SA-le Eesti Keskkonnaühenduste Koda.

Märkused ja ettepanekud, mis esitati EIS-i kaudu, on lisatud käesoleva seletuskirja lisana vormistatud koostöölastustabelisse. Justiits- ja Digiministeeriumi ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esitatud töötasandi märkustega on arvestatud osaliselt.